

Vergaderjaar 2003–2004

29 496

Verslag 2003

Nr. 2

VERSLAG 2003

Inhoud

	Inleiding	5	4	Samenwerkingsprojecten	35
	Missie	5	4.1	Overzicht samenwerkingsprojecten 2003	36
	College	6	4.2	Lokale rekenkamers	40
	Managementteam	6	4.3	De Nederlandse Antillen en Aruba	40
	Voorwoord	8	4.4	De Algemene Rekenkamer in Europa	40
			4.5	De Algemene Rekenkamer elders in de wereld	41
1	De Algemene Rekenkamer en haar omgeving	10	4.6	Hulp aan rekenkamers in ontwikkelingslanden	42
1.1	Nieuwe strategie 2004–2009	10	4.7	Externe controle Kosovo	43
1.2	Omgevingsonderzoek	11	4.8	Peer reviews	44
1.3	Communicatie	12	4.9	Engelstalige website	44
2	Onderzoek naar rechtmatigheid en beheer	15	5	Bedrijfsvoering	45
2.1	Overzicht onderzoek naar rechtmatigheid en beheer 2003	16	5.1	Overzicht projecten bedrijfsvoering 2003	45
2.2	Jaarlijks rechtmatigheidsonderzoek	20	5.2	Interne communicatie	46
2.3	Bijdragen aan VBTB	20	5.3	Onderzoek	46
2.4	Interdepartementaal beleidsonderzoek naar controle, control en toezicht	21	5.4	Personeel	48
2.5	Verzoekonderzoek bekostiging HBO	21	5.5	Financiën	50
2.6	EU-tendrapport 2003: het eerste in zijn soort	22	Bijlage 1	Overzicht publicaties 2003	53
			Bijlage 2	Mededeling bedrijfsvoering	62
3	Onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid	25			
3.1	Overzicht onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid 2003	26			
3.2	Tussen beleid en uitvoering	32			
3.3	Jongeren met problemen	33			
3.4	Rondetafelconferentie over effectiviteitsonderzoek	33			

INLEIDING

Binnen het staatsbestel neemt de Algemene Rekenkamer een aparte positie in. De wet draagt ons op om de inkomsten en uitgaven en de beleidsuitvoering van het rijk te controleren en geeft ons bevoegdheden die daarbij passen. Zo hebben wij op elk ministerie en bij elke instelling die rijksbeleid uitvoert toegang tot alle dossiers. De Algemene Rekenkamer is onafhankelijk: de wetgever bemoeit zich niet met wat wij onderzoeken en hoe wij dat doen.

Ons budget komt uit publieke middelen. Daarom vinden wij het belangrijk om verantwoording af te leggen over wat wij doen. Daarvoor dient dit Verslag 2003: om te laten zien hoe wij keuzes maken, welke keuzes we maken, welke activiteiten daaruit voortvloeien en wat de resultaten daarvan in 2003 waren.

Missie

De Algemene Rekenkamer heeft als doel het rechtmatig, doelmatig, doeltreffend en integer functioneren van het Rijk en de daarmee verbonden organen te toetsen en te verbeteren. Daarbij toetst zij ook de nakoming van verplichtingen die Nederland in internationaal verband is aangegaan. Zij voorziet daartoe de regering, de Staten-Generaal en degenen die verantwoordelijk zijn voor de gecontroleerde organen van op onderzoek en onderzoekservaring gebaseerde informatie. Deze informatie bestaat uit onderzoeksbevindingen, oordelen en aanbevelingen over organisatie, beheer en beleid en is in beginsel publiek toegankelijk. Daarnaast is het haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland.

Kwaliteit, betrouwbaarheid en bruikbaarheid ziet de Algemene Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten. Onafhankelijkheid, doelmatigheid en doeltreffendheid zijn de belangrijkste kenmerken van haar werkwijze.

De Algemene Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.

College		
Secretaris		
Stafdirectie Bedrijfsvoering		Stafdirectie Beleid en Communicatie
Informatie- en DocumentatieCentrum Financieel Economische Zaken Personeelsmanagement Facilitaire Zaken Informatievoorziening en Automatisering		Bestuursondersteuning Communicatie Internationale aangelegenheden Kwaliteit, Statistiek en Control
Onderzoeksdirectie I Bureaus	Onderzoeksdirectie II Bureaus	Onderzoeksdirectie III Bureaus
Binnenlandse Zaken, Justitie en Politie Financieel Beheer en Informatisering Financin Buitenlandse Zaken en Defensie	Verkeer en Waterstaat, Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer Europees en rijksbreed doelmatigheidsonderzoek Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Sociale Zekerheid Volksgezondheid, Welzijn, Sport en Zorg Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

College

Het college van de Algemene Rekenkamer telt drie leden, te weten Saskia J. Stuiveling (president), Pieter Zevenbergen en Gerrit de Jong. Bob van Nes is lid in buitengewone dienst.

In augustus 2003 hebben wij een vacature voor collegelid van de Algemene Rekenkamer in buitengewone dienst opengesteld. Een aanbevelingslijst met zes kandidaten is in november naar de Tweede Kamer gestuurd.

De benoeming gebeurt door de Koningin, op voordracht van de Tweede Kamer. De Tweede Kamer kan voor deze voordracht iemand uit de aanbevelingslijst van de Algemene Rekenkamer kiezen, maar is dat niet verplicht.

Managementteam

Maurits de Brauw – secretaris
 Anneke van Zanen – directeur onderzoeksdirectie I
 Piet Rozendal – plaatsvervangend directeur onderzoeksdirectie II
 Cees Vermeer, directeur onderzoeksdirectie III
 Roel Praat – directeur stafdirectie Beleid en Communicatie
 Karel te Lindert – directeur stafdirectie Bedrijfsvoering

Tot 1 augustus 2003 was Hans de Groot directeur van de onderzoeksdirectie II. Hij vertrok bij de Algemene Rekenkamer voor een nieuwe baan als het Nederlandse lid van de International Board of Auditors for NATO in Brussel.

Per 1 april 2004 wordt Peter van der Knaap de nieuwe directeur van onderzoeksdirectie II. Hij was hoofd van de afdeling Beleidsevaluatie en -instrumentatie van het Ministerie van Financiën.

VOORWOORD

TROTS !

Het doel is minder doden en gewonden op de Franse en Duitse wegen. Het middel dat er voor werd ingezet was – ondermeer – het uitdelen van strafpunten. Met behulp van moderne techniek werd het strafpuntenstelsel ingevoerd. Nu, enkele jaren later, meldt de Franse overheid met trots de effecten van het beleid: een gestage daling van het aantal verkeersdoden. Vanuit Rekenkamerperspectief: dubbel goed nieuws. Het eerste goede nieuws is dat het beleid effect heeft. Het tweede goede nieuws is dat het traject kennelijk zo goed gedocumenteerd is dat de effecten na verloop van tijd aangetoond kunnen worden. En daardoor en daarvan kunnen anderen weer leren, Nederland bijvoorbeeld.

Over documenteren en leren gaat VBTB (Van Beleidsbegroting Tot Beleidsverantwoording), een inmiddels in de Haagse burelen bijna verguisd project, als wij de signalen die ons daarover bereiken mogen geloven. Voor het afleggen van verantwoording over de correcte besteding van publieke middelen zijn de handen nog wel op elkaar te krijgen. Maar met de cijfermatige benadering die VBTB vergt zijn we volkomen aan het doorschieten. Wie het ridiculiseert heeft snel de lachers op zijn hand. Weg met al die cijfers en prestatiecontracten, weg met die papieren werkelijkheid. Gewoon weer aan het werk.

Begin jaren tachtig was er in Nederland geen enkele belangstelling voor het afleggen van verantwoording over de correcte besteding van publieke middelen. Het heeft vijftien jaar «Operatie Comptabel Bestel» gekost om de cyclus rijksbegrotingrijksrekening op orde te krijgen: rechtmatige inning en besteding en verantwoording daarover binnen zes maanden na afsluiting van het boekjaar. Dat is niet zonder slag of stoot gegaan. Begin jaren negentig was de algemene opvatting in Den Haag dat er controlitis heerste met als meest ziekmakend instituut: de Algemene Rekenkamer. Het huidige klimaat rond ons instituut vertoont trekjes van destijds.

Zijn wij het probleem dan? Dacht het niet. Vorig jaar deze tijd publiceerden wij parallel aan ons Verslag 2002 het rapport «Tussen beleid en uitvoering». Negen-en-twintig-keer kon de conclusie getrokken worden dat het beleid bij lange na niet had opgeleverd wat de bedoeling was (slecht nieuws één) en dat de beleidsuitvoering zo slecht gedocumenteerd was dat er ook geen lessen uit te trekken waren over mogelijke effecten (slecht nieuws twee). Het geld mag dan wel rechtmatig besteed zijn, maar het is zeer de vraag of het effectief besteed is.

Wij constateerden een jaar geleden ook dat in alle gevallen sprake was van een niet kloppend te krijgen combinatie van beleid, middelen, mensen en beschikbare tijd. En dat het uitvoeringsniveau desondanks met deze onmogelijkheid werd opgezaald.

VBTB – als het met verstand wordt ingezet – disciplineert beleidsmakers tot het uitzetten van uitvoerbaar en mogelijk effectief beleid. Door gemaakte keuzes, verwachtingen, uitvoering en effecten bovendien gedurende voldoende lange tijd goed (dus én zinvol én betrouwbaar) te documenteren, kan duidelijk worden welk beleid waarom effectief (of misschien juist niet) is. Daar kunnen we dan allemaal – zelfs misschien een ander land – van leren.

Wij zien uit naar een trotse Nederlandse overheid die onze euro's niet alleen rechtmatig int en uitgeeft , maar ook – aantoonbaar effectief. Wij blijven ons inspannen om ook in ons land dubbel goed nieuws te hebben.

Saskia J. Stuiveling,
president Algemene Rekenkamer
Maart 2004

1 DE ALGEMENE REKENKAMER EN HAAR OMGEVING

De Algemene Rekenkamer opereert in het krachtenveld tussen kabinet, Tweede Kamer en de maatschappelijke werkelijkheid. Van oudsher houden wij ons bezig met onderzoek naar de rechtmatigheid van de uitgaven en inkomsten van het rijk. Geleidelijk aan zijn wij ons ook gaan richten op de dingen die er met dat geld gedaan worden: wordt beleid uitgevoerd zoals bedoeld was, heeft het resultaat?

Jaarlijks kiezen wij een aantal onderdelen van het beleid uit en laten daar deze vragen op los. De resultaten van onze onderzoeken publiceren wij in rapporten, we plaatsen ze op onze website (www.rekenkamer.nl) en we dragen ze uit in interviews, lezingen en discussies.

Onze onderwerpen kiezen wij niet willekeurig. Wij hebben een missie en een strategie die als basis voor de keuze dienen. Onze missie vindt u voor in dit Verslag. In 2003 hebben wij een nieuwe strategie uitgewerkt voor de jaren 2004–2009, als opvolger voor de strategie 1998–2003.

1.1 Nieuwe strategie 2004–2009

Waar draait ons werk de komende jaren om?

Goed openbaar bestuur staat centraal in ons werk. Alle elementen uit onze nieuwe strategie zijn uit dat begrip afgeleid. De Verenigde Naties hebben acht kenmerken van goed openbaar bestuur benoemd (zie het plaatje), waarvan wij er vier op basis van onze wettelijke taak tot ons domein rekenen.

Figuur 5 VN kenmerken Goed openbaar bestuur

«Transparantie» en «publieke verantwoording» hebben te maken met het *functioneren* van het openbaar bestuur, «Effectiviteit en efficiëntie» en «vraaggerichtheid» met het *presteren* van het openbaar bestuur. Van deze twee begrippen, *functioneren* en *presteren*, hebben wij de twee pijlers van onze strategie afgeleid.

Functioneren van het openbaar bestuur

Onder de noemer «functioneren van het openbaar bestuur» richten wij ons onderzoek en onze andere activiteiten op *verantwoording en toezicht*. Het gaat hier om:

- de verantwoording van ministers aan de Tweede Kamer;
- de verantwoording van de overheid en van instellingen die een band hebben met de overheid (denk aan onderwijs, gezondheidszorg, politie);
- het toezicht van de overheid op de naleving van de wet door instellingen en burgers.

Onder *verantwoording en toezicht* valt ons traditionele rechtmatigheids-onderzoek, maar ook onderzoek naar de kwaliteit van de informatie over het beleid, en onderzoek naar Europese geldstromen in Brussel en in de landen van de Europese Unie.

Presteren van het openbaar bestuur

Onder de noemer «presteren van het openbaar bestuur» vallen ons onderzoek en onze andere activiteiten gericht op de *aansluiting van beleid en uitvoering*. Hier gaat het dus om vragen als: wordt beleid waartoe besloten is uitgevoerd, wordt het goed uitgevoerd, leidt het tot de resultaten die bedoeld waren? Let wel: wij geven geen oordeel over het beleid zelf, dat is het terrein van de regering en de Staten-Generaal. Wij doen ons onderzoek pas als het beleid eenmaal is vastgesteld.

Wij kunnen niet alles onderzoeken en beperken ons daarom tot die terreinen waar het gaat om grondrechten van de burger, vastgelegd in de Grondwet, waar de gevolgen van slecht of niet uitgevoerd beleid het meest merkbaar zijn.

Onze keuze is:

- *publieke voorzieningen*, met het accent op de thema's «zorg», «onderwijs» en «werk en inkomen»;
- *veiligheid*, denk hierbij aan veiligheid op straat, maar ook aan terrorismebestrijding en voedselveiligheid;
- *duurzame ontwikkeling*, dat houdt in: zorgen dat generaties na ons niet met lege handen staan als het gaat om het gebruik van natuurlijke hulpbronnen.

1.2 Omgevingsonderzoek

Onder het motto «De onderzoeker onderzocht» heeft een extern bureau voor de Algemene Rekenkamer onderzocht hoe voormalige bewindspersonen, medewerkers van ministeries en instellingen, leden en griffiers van de Tweede Kamer en journalisten over ons denken. De resultaten van dit onderzoek hebben we onder meer gebruikt bij de voorbereiding van onze nieuwe strategie.

Onze omgeving denkt redelijk positief over ons, zo blijkt uit het onderzoek. Onze relaties bij ministeries en instellingen waarderen onze werkwijze, maar ze willen niet overvallen worden met onderzoeksresultaten, zoals tot nu toe soms gebeurt. Voor ons is dat een teken dat we voor, tijdens en na het onderzoek beter moeten overleggen met het ministerie of de instelling die wij onderzoeken.

Pers en Tweede Kamer vinden aansluiting bij politieke actualiteit vaak meer van belang. De geïnterviewde Tweede-Kamerleden geven aan dat zij onze rapporten intensief gebruiken. Oud-bewindsliden vinden dat onze

rapporten «onmiskenbaar een bijdrage aan veranderingen in organisatie en beleid» leveren.

Hoe lezen Kamerleden de Rekenkamerrapporten?

Veel Kamerleden lezen onze rapporten niet helemaal. Ze lezen de samenvatting en/of kiezen aan de hand van de inhoudsopgave stukjes uit die voor hen van belang lijken. Ze zijn verder vooral geïnteresseerd in de conclusies. Enkele citaten:

«Graag wat meer kernpunten en minder details»

«Houd rekening met niet altijd even groot financieel inzicht van Kamerleden»

«Laat ook het verhaal achter de cijfers zien. Illustreer rapporten met verhalen uit de praktijk»

1.3 Communicatie

Relaties

Wij vinden het belangrijk dat onze activiteiten ertoe leiden dat er daadwerkelijk veranderingen ten goede worden doorgevoerd bij de overheid en bij instellingen die een band hebben met de overheid.

Daarvoor is het niet genoeg om onderzoeksrapporten te schrijven en de deur uit te sturen. Zo zien wij onze eigen rol ook niet. Wij zijn weliswaar controleur, maar we zijn ook leverancier van betrouwbare en bruikbare informatie. En wij willen graag dat iedereen zijn voordeel doet met die informatie.

Uitdragen gedachtegoed Algemene Rekenkamer

Activiteit	Aantal in 2003
Achtergrondinterviews met collegeleden	10
Interviews met collegeleden over rapporten	55
Lezingen door collegeleden	23
Lezingen door secretaris en directeuren	15

Meedenken met ministeries en instellingen over oplossingen voor problemen, meepraten in maatschappelijke platforms en relaties onderhouden met instellingen maken dan ook een belangrijk deel uit van ons dagelijks werk. Daarbij ligt het zwaartepunt bij de Tweede Kamer en het kabinet, omdat dat onze belangrijkste «klanten» zijn.

Onderhouden vaste relaties

Relatie	Activiteiten Algemene Rekenkamer in 2003
Tweede Kamer	<ul style="list-style-type: none">– Negentien briefings over onze onderzoeken– Twee kennismakingsbijeenkomsten voor nieuwe leden van de Tweede Kamer– Eén periodiek overleg met de Commissie voor de Rijksuitgaven– Permanente detachering van één Rekenkamermedewerker bij de Tweede Kamer.
Eerste Kamer	<ul style="list-style-type: none">– Gesprek met de Commissie Financiën– Gesprek met de Commissie Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Bewindspersonen	<ul style="list-style-type: none">– Achttien briefings voor bewindspersonen over onze onderzoeken– Kennismakingsbezoeken van vijftien ministers en dertien staatssecretarissen uit het nieuwe kabinet aan president Saskia J. Stuiveling.
Hoge Colleges van Staat	<ul style="list-style-type: none">– Regelmatig bestuurlijk overleg met de Nationale ombudsman en de Raad van State (de «Hoge Drie»)– Regelmatig overleg met de ambtelijke top van alle Hoge Colleges van Staat

Relatie	Activiteiten Algemene Rekenkamer in 2003
Ambtelijke top ministeries	<ul style="list-style-type: none"> – Bezoek van beraad van Secretarissen-Generaal aan secretaris Algemene Rekenkamer – Agendalidmaatschap secretaris Algemene Rekenkamer van beraad van Inspecteurs-Generaal – Regelmatig overleg tussen managementteam Algemene Rekenkamer en beraad van plaatsvervangende SG's
Gemeenten en Provincies	<ul style="list-style-type: none"> – Ondersteuning gemeenten bij het opzetten van een lokale rekenkamer of rekenkamerfunctie (zie ook hoofdstuk 4). – Deelname ambtelijke werkgroep Interprovinciaal Overleg over de rekenkamer of rekenkamerfunctie voor provincies
Academie voor wetgeving	<ul style="list-style-type: none"> – Verzorgen algemene inleiding over onze taak en positie – Inleidingen over Rekenkameronderzoeken
Interdepartementaal Bestuurlijk Onderzoek	Deelname secretaris Algemene Rekenkamer aan het Interdepartementaal Beleids Onderzoek over de «controletoren» (zie ook hoofdstuk 3)
Oud-medewerkers die ergens anders zijn gaan werken, «alumni»	Jaarlijkse bijeenkomst met discussie over een thema. Thema 2003: «Integriteit», met als gastspreker Tweede-Kamerlid Marijke Vos.

Ook burgers benaderen ons steeds meer. Wij denken dat dit het gevolg is van ons beleid om onderzoek te doen naar onderwerpen die de burger direct raken.

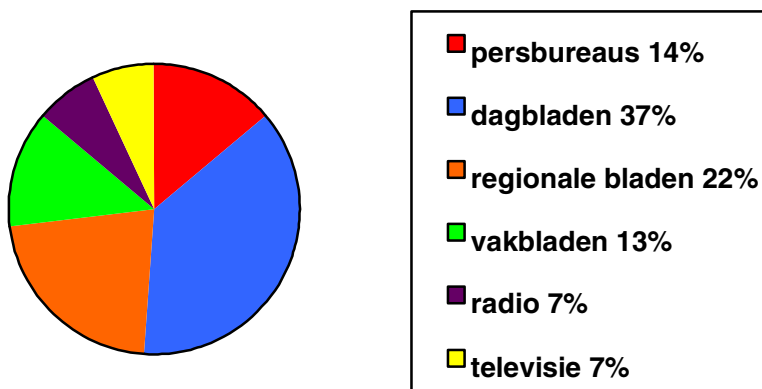
Reacties van burgers

	2001	2002	2003
brieven	36	45	102
emails	156	196	303

Media

De media hebben over het algemeen veel belangstelling voor het werk van de Algemene Rekenkamer en zij weten ons te vinden. De meeste contacten zijn er met de redacties van landelijke en regionale dagbladen, vakbladen en radioprogramma's.

De Algemene Rekenkamer in diverse media

Ten opzichte van 2002 waren er tweemaal zoveel berichten over onze rapporten in de media. Mogelijke verklaringen daarvoor zijn:

- Eind 2002 hebben we de publicatie van een aantal rapporten uitgesteld tot na de verkiezingen in januari 2003. Die zijn alsnog begin 2003 gepubliceerd.

- Wij hebben verschillende onderzoeken op verzoek van de Tweede Kamer gedaan over actuele onderwerpen (onregelmatigheden in de bekostiging van het hoger onderwijs, communicatiesysteem C2000, ICT bij de politie).
- Wij hebben in ons onderzoek onderwerpen aangesneden die een breed publiek raken (bijvoorbeeld zwerfjongeren, visumverlening, de kloof tussen beleid en uitvoering).

Top 5 van rapporten in 2003 die veel aandacht in de media kregen

Rapport	Waarover
1 «Tussen beleid en uitvoering: lessen uit recent onderzoek van de Algemene Rekenkamer» (publicatie 27 maart).	Beleid en uitvoering sluiten op veel verschillende beleidsterreinen niet op elkaar aan (zie ook hoofdstuk 3).
2 «Opvang zwerfjongeren 2003» (publicatie 6 november),	Dit betrof een onderzoek op verzoek van de staatssecretaris van VWS, als vervolg op ons rapport «Opvang zwerfjongeren» uit 2002 (zie ook hoofdstuk 3).
3 «Onregelmatigheden bekostiging hoger onderwijs» (publicatie 18 februari),	Het ging om twee onderzoeken op verzoek van respectievelijk de Tweede Kamer en de ministers van OCenW en van LNV naar aanleiding van vermoedens van fraude (zie ook hoofdstuk 3).
4 «Communicatienetwerk C2000 en Geïntegreerd Meldkamersysteem» (publicatie 17 juni)	Dit was een onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer naar deze communicatiesystemen bij de politie.
5 «Risicoreservering HSL-Zuid en Betuweroute» (publicatie 25 juni)	Een onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer.

www.rekenkamer.nl

Een belangrijk communicatiemiddel van de Algemene Rekenkamer is de website www.rekenkamer.nl. Begin 2003 kwamen de resultaten van een onderzoek onder gebruikers van de website: konden zij vinden wat zij zochten, waren ze tevreden over de aangeboden informatie? Het onderzoek leverde behalve positieve beoordelingen van het gebruiksgemak en de informatiewaarde van de site ook een aantal aanwijzingen voor verbetering op. Naar aanleiding daarvan is de homepage vernieuwd en is de informatiestructuur verbeterd. Verder is onze website aangepast aan gebruik door blinden en slechtzienden. We mogen het logo voeren van de actie «Drempels Weg» van het ministerie van VWS.

De website werd met 9 andere genomineerd voor de «Webwijzer Award», een prijs die burgeroverheid jaarlijks uitreikt voor de beste overheidswebsite. Burgeroverheid is een initiatief van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, als teken dat de overheid is geïnteresseerd in de mening van de (digitale) burger.

Onze website trekt gemiddeld ruim 12 000 bezoekers per maand, ongeveer 400 per dag. Aan de bezoekcijfers is duidelijk te zien dat de website veel gebruikt wordt door mensen in het kader van hun werk: door de week ligt het bezoek beduidend hoger dan in het weekend. Verder zien we duidelijke pieken rond de publicatie van onze rapporten.

2 ONDERZOEK NAAR RECHTMATIGHEID EN BEHEER

De taken van de Algemene Rekenkamer zijn vastgelegd in de Comptabiliteitswet 2001. Deze wet draagt ons op om jaarlijks te onderzoeken of het financieel beheer en materieelbeheer van de ministeries voldoet aan de eisen van rechtmatigheid, ordelijkheid en controleerbaarheid. Verder moeten wij de jaarverslagen van de ministeries beoordelen.

De Comptabiliteitswet 2001 *verplicht* ons om dit onderzoek te doen bij het Rijk en bij instellingen die een publieke taak uitvoeren. De wet geeft ons de *mogelijkheden* om bij instellingen die een subsidie van het Rijk ontvangen het beheer en de besteding van die subsidie te onderzoeken. In onze missie vinden we die twee elementen terug. Daarin staat als één van onze doelen vermeld: het rechtmatig functioneren van het Rijk en de daarmee verbonden organen toetsen. We hebben dat uitgebreid met twee niet-verplichte thema's, namelijk:

- «Integer functioneren».
- Nakoming van internationale verplichtingen.

In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van alle onderzoeken naar rechtmatigheid en beheer in 2003, bij het rijk, bij instellingen, en in Europees en internationaal verband.

2.1 Overzicht onderzoek naar rechtmatigheid en beheer 2003

doelstelling	prestaties/publicaties	hoofdconclusie
Onderzoek bij het rijk Bijdragen aan verbetering begrotings- en verantwoordingsinformatie	Rechtmatigheidsonderzoek over 2002, bestaand uit een algemeen deel « <i>Rijk Verantwoord</i> » en 23 rapporten bij de jaarverslagen van de ministeries en de begrotingsfondsen. (publicatie: 21-5-2003)	De bedrijfsvoering van het Rijk, en dan vooral het financieel beheer, is achteruit gegaan. De ernstigste punten waren: – VROM: financieel beheer huursubsidie en directoraat-generaal Milieu (bodemsanering en clean development mechanism); – BZK: financieel beheer Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) en Informatie en Technologie Organisatie (ITO); – VenW: contractbeheer; – VWS: subsidiebeheer; De Algemene Rekenkamer is positief over de jaarverslagen-nieuwe stijl van de ministeries. Alleen met het antwoord op de vraag de vraag «hebben we bereikt wat we van plan waren?» hebben de ministeries kennelijk nog moeite.
Bijdragen aan verbetering rechtmatigheid	<i>MenO-beleid Belastingdienst, met een Handreiking «Toetsingskader Misbruik en oneigenlijk gebruik bij ontvangsten.»</i> (publicatie: 12-2-2003) Onderzoek naar het beleid van de Belastingdienst om misbruik en oneigenlijk gebruik (MenO) bij de belastingheffing te voorkomen en te bestrijden. Met deze rapportage en eerdere deelrapportages kwam een einde aan 10 jaar onderzoek naar dit onderwerp. <i>Risicoreservering HSL-Zuid en Betuweroute</i> (18-6-2003) Onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer naar de risicoreservering zelf en naar de informatievoorziening erover aan de Tweede Kamer.	De Belastingdienst heeft de afgelopen jaren veel werk verzet om tot beheersing van de MenO-risico's te komen. Er is steeds meer aandacht voor de elementen van het MenO-beleid die de Algemene Rekenkamer onderscheidt. De Belastingdienst kan echter nog niet voor alle activiteiten op MenO-gebied inzicht in de kosten, opbrengsten en effecten geven. Nergens is duidelijk aangegeven dat het gaat om geld voor de Betuweroute en de HSL-Zuid. De hoogte van de risicoreservering is onvoldoende onderbouwd. De Tweede Kamer is onvoldoende geïnformeerd over de financiële risico's bij Betuweroute en HSL-Zuid. In het algemeen verhoudt een risicoreservering zich slecht tot de systematiek van de rijksbegroting. Nut en noodzaak van zo'n reservering zijn niet aangetoond, zolang er nog ruimte is om het projectbeheer te verbeteren.
Bijdragen aan VBTB-operatie	<i>VBTB-toets Regeerakkoord</i> (publicatie: 7-2-2003) Onderzoek naar de vraag of de ministeries de voornemens in het Strategisch Akkoord zodanig hebben uitgewerkt dat de vragen: wat willen we bereiken?, wat gaan we daarvoor doen? en wat mag dat kosten? beantwoord kunnen worden. <i>Groeiparaagraaf 2002-2003. Naar een volwaardige VBTB-begroting</i> (publicatie: 17-4-2003). Onderzoek naar de vraag: leiden de toegezegde verbeteringen van de kwaliteit van de beleidsinformatie op afzienbare termijn tot echte beleidsbegrotingen?	De toetsbaarheid aan de VBTB-uitgangspunten is verbeterd. Er zijn twee belangrijke punten van kritiek, namelijk op de aansluiting op al bestaande doelen in de beleidsbegroting en op de aansluiting met beschikbare budgetten. Er is verbetering ten opzichte van de begrotingen 2002, maar de beantwoording van de drie w-vragen is nog niet volledig. Wij missen: effect- en prestatie-indicatoren met streefwaarden en de relatie tussen uitgaven enerzijds en doelen, prestaties en middelen anderzijds.
	<i>Begroting en verantwoording in balans, het baten-lastenstelsel voor de rijksoverheid</i> (Publicatie:7-4-2003). Achtergrondstudie naar binnen- en buitenlandse praktijken, regelgeving en standaarden op het gebied van het baten-lastenstelsel in de publieke sector. <i>Commentaar bij de vijfde voortgangsrapportage VBTB</i> (publicatie: 20-6-2003) Hierin is ook de reactie op de motie-Van Walsem verwerkt. Die motie ging over de deugdelijkheid van niet-financiële informatie.	Het kabinet zoekt in zijn voorstel voor invoering van een beperkt baten-lastenstelsel nog onvoldoende aansluiting bij stelsels en standaarden, zoals deze bij de provincies en gemeenten, in het buitenland en in de private sector gebruikelijk zijn. Hierdoor wordt de meerwaarde die het stelsel kan bieden niet ten volle benut. Wij onderschrijven het beeld van de voortgang van het VBTB-project uit deze rapportage. In de uitwerking van de motie-Van Walsem missen wij een paar belangrijke punten, met name normen voor de weergave van niet-financiële informatie in begroting en jaarverslag.

gevolgen	capaciteit totaal project (dagen), meestal verdeeld over meer jaren
<p>De minister van Financiën komt tot een tegengestelde conclusie: volgens hem is het financieel beheer juist vooruitgegaan. Deze tegenstelling is onderwerp van discussie tussen de Algemene Rekenkamer en de minister geweest. Oplossing: voortaan gaan ministeries en Algemene Rekenkamer uit van dezelfde uitgangspunten voor de beoordeling van het financieel beheer, die zijn vastgelegd in de «Baseline financieel beheer en materieel-beheer».</p> <p>De ministers van VROM, BZK, VenW en VWS zegden verbeteringen toe.</p>	<p>Gepland: 4553 Besteed: 4702</p>
<p>De staatssecretaris van Financiën verwacht dat het inzicht verschaffen in kosten, opbrengsten en effecten de komende jaren gerealiseerd wordt.</p> <p>Effecten van 10 jaar onderzoek:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De Belastingdienst heeft het merendeel van onze aanbevelingen gerealiseerd. – De bestuurlijke informatie over de uitvoering van het MenO-beleid is sterk verbeterd. – De Belastingdienst voert jaarlijks een landelijk kwaliteitsonderzoek uit waarbij collega's elkaars aangiftebehandeling voor de belangrijkste belastingmiddelen gestructureerd toetsen. – De minister van VenW zegt toe bij toekomstige projecten al in een vroeg stadium de risico's grondig te zullen analyseren en de Tweede Kamer daarover te zullen informeren. – De regering krijgt naar aanleiding van het rapport 29 vragen van de Tweede Kamer. – De behandeling van dit rapport in de Tweede Kamer (26 juni 2003) leidt tot de instelling van de parlementaire onderzoekscommissie-Duivesteyn. Deze commissie gaat onderzoek doen naar de kostenbeheersing van grote infrastructurele projecten. 	<p>Gepland: 433 Besteed : 427</p> <p>Gepland: 282 Besteed: 345</p>
<p>Het kabinet zegt toe dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – de uitwerking van de doelen uit het Regeerakkoord in de beleidsprogramma's voortaan zal aansluiten bij de al bestaande doelen uit de beleidsbegroting, waardoor het duidelijker wordt wat de ministeries precies gaan doen; – verlaging van budgetten zichtbaar zal worden in minder prestaties en minder te realiseren effecten. <p>Het kabinet zegt toe dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – voor alle beleidsartikelen van de rijksbegroting een eindperspectief met groeipad wordt opgesteld; – in de begroting 2004 een laatste groeiparagraaf oftewel een «VBTB-agenda» wordt opgenomen. <p>Het rapport is gepresenteerd in een bijeenkomst van VBTB-projectleiders bij de ministeries en doorgesproken met beleidsmedewerkers. Ministeries waarderen het rapport als duidelijk en voer voor interne discussies over een betere formulering van doelstellingen en prestaties.</p> <p>De Tweede Kamer nam zowel ons inhoudelijk pleidooi vóór invoeren van het baten-lastenstelsel als onze bezwaren tegen de voorgestelde beperkte variant over. De invoering van het baten-lastenstelsel is voor onbepaalde tijd uitgesteld, mét de aantekening dat dit geen afstel betekent.</p>	<p>Gepland: 100 Besteed: 101</p> <p>Gepland: 190 Besteed : 231</p> <p>Gepland: 381 Besteed : 427</p>
	<p>Gepland: 6 Besteed: 6</p>

doelstelling	prestaties/publicaties	hoofdconclusie
<p>Onderzoek bij instellingen Bijdragen aan verbetering toezicht op en verantwoording door rechtspersonen met een wettelijke taak</p>	<p><i>Doelmatigheidsinformatie in begroting en jaarverslag, met een Handreiking meten van doelmatigheid</i> (publicatie: 29-10-2003) Onderzoek naar de vraag: in hoeverre bevatten de begrotingen voor 2002 en 2003 en het jaarverslag over 2002 van de ministeries informatie over de doelmatigheid van beleid en van de bedrijfsvoering.</p> <p>– Geplande publicatie «<i>Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 4</i>» uitgesteld naar maart 2004. – Geplande publicatie «<i>Sturing en Verantwoording Sociale Verzekeringsbank</i>» wordt opgenomen in «<i>Verantwoording en toezicht bij rechtspersonen met een wettelijke taak, deel 4</i>» Twee verzoekonderzoeken <i>Onregelmatigheden bekostiging (hoger) onderwijs (19-2-2003)</i>, verwerkt in één publicatie. De twee onderzoeken zijn: – een review op verzoek van de ministers van OCW en LNV op het eigen onderzoek van het ministerie van OCW onder onderwijsinstellingen. – een onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer in het bijzonder naar de rol van de ministeries.</p>	<p>De stukken bevatten bij alle ministeries al veel informatie over geleverde prestaties en gedane uitgaven. Vaak zijn de uitgaven echter niet aan de prestaties gekoppeld en vrijwel altijd ontbreekt een vergelijking met dezelfde informatie uit voorgaande jaren. Informatie over effecten is nog zo goed als afwezig. Rijksbreed ontbreekt hierdoor het inzicht of beleid tegen zo laag mogelijke kosten wordt uitgevoerd.</p> <p>De controle en het toezicht op het (hoger) onderwijs functioneren niet goed. Het Ministerie van OCW heeft niet adequaat gereageerd op signalen van misbruik en oneigenlijk gebruik bij onderwijsinstellingen. Bekostigingsregels zijn vaak onduidelijk, wat kan leiden tot «creatief boekhouden» en dat weer tot onregelmatigheden. Het onderzoek van het ministerie van OCW geeft geen inzicht in de omvang hiervan. De Algemene Rekenkamer vindt dat de ministers de wet- en regelgeving aan moeten passen, het controleregime moeten verscherpen en het toezicht moeten verbeteren.</p>
<p>Onderzoek EU-landen Bijdragen aan het verbeteren van het financieel management EU-breed</p>	<p><i>EU-trendrapport 2003 (18-2-2003)</i> Dit rapport geeft de stand van zaken anno 2002 van het financieel management van EU-geldstromen in Nederland en binnen de Europese Unie. Dit is het eerste rapport in een reeks jaarlijkse rapporten.</p> <p><i>Resultaten plattelandsprojecten met Europese subsidie (18-2-2003)</i> Onderzoek naar de resultaten van projecten gericht op de ontwikkeling en structurele aanpassing van het platteland.</p> <p><i>Accijnzen op minerale oliën: toezicht doorgelicht (publicatie: 11-12-2003).</i> Onderzoek in samenwerking met het Belgische Rekenhof naar de uitvoering en handhaving van de wet- en regelgeving op het gebied van de accijnzen op minerale oliën door de Douane.</p>	<p>Het toezicht op en het beheer van geld van de Europese Unie (EU) kende in de periode 2000-2002, ondanks verbeteringen, nog steeds tekortkomingen, zowel in Brussel als in de lidstaten. Controleren of EU-geld juist en nuttig is uitgegeven krijgt minder aandacht dan het maken van nieuw beleid. Ook in ons land kan de controle van EU-geld door de overheid beter.</p> <p>Er is weinig betrouwbare informatie over de daadwerkelijke resultaten beschikbaar. Tijdens de uitvoering van de projecten is er meer aandacht voor de financiële voortgang en de uitputting van de beschikbare budgetten en veel minder voor de resultaten.</p> <p>Het douanetoezicht op de accijnzsheffing op minerale oliën is niet afdoende. Dit ligt deels aan EU-regelgeving (die geeft veel ruimte voor interpretatieverschillen in de EU-landen), deels aan de douane zelf. Controles worden niet altijd of niet goed uitgevoerd, onder andere door een gebrek aan controlecapaciteit en door onvoldoende administratieve en technische kennis. Problemen: geen harmonisatie van regelgeving binnen de EU, er is geen directe fysieke controle mogelijk en de tarieven voor minerale oliën verschillen per land aanzienlijk.</p>
<p>Onderzoek internationaal Verbetering toezicht en verantwoording naleving internationale verdragen</p>	<p>Geplande publicatie «<i>Joint report Marpol</i>» uitgesteld naar 2004 (onderzoek samen met rekenkamers van Cyprus, Frankrijk, Italië, Griekenland, Malta, Turkije en het Verenigd Koninkrijk)</p>	

gevolgen	capaciteit totaal project (dagen), meestal verdeeld over meer jaren
<p>Het kabinet ziet dezelfde verbeterpunten als de Algemene Rekenkamer, maar vindt een volledig zicht op de prestaties, effecten en de doelmatigheid van beleid in de meeste gevallen geen realistisch doel. Het kabinet stelt de <i>Handreiking meten van doelmatigheid</i> op prijs en noemt het een eerste aanzet om te komen tot een pragmatisch hulpmiddel. De handreiking is breed bij alle ministeries verspreid. Presentatie- en discussie-bijeenkomsten op de ministeries zijn gepland.</p>	<p>Gepland: 260 Besteed: 474</p>
<p>De minister van OCW wijst op eerder aangekondigde maatregelen: versterking van het toezicht, versterking van het auditcomité, het instellen van een periodiek bekostigings-overleg, het aanpassen van de klokken-luiderprocedure en de aankondiging van een stevig handhavings- en sanctiebeleid. De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van de Rekenkamerrapporten 72 schriftelijke vragen aan de ministers van OCW en LNV. De Tweede Kamer besprak het rapport op 19 maart 2003 en kwam tot de conclusie dat hier nader onderzoek nodig was. De staatssecretaris van Onderwijs stelde de Commissie Vervolgonderzoek Rekenschap in.</p>	<p>Gepland: 920 Besteed: 1016</p>
<p>Het kabinet zegt toe dat het zich zal blijven inzetten voor beter inzicht in de rechtmatigheid van EU-uitgaven en tegen onnodig complexe regelgeving. De minister van Financiën heeft de controleproblematiek aan de orde gesteld op de bijeenkomst van ministers van Financiën van EU-lidstaten (Ecofin, maart 2003) in Brussel. Het rapport is onder andere gepresenteerd aan de EU-kenniskring van IODAD, aan het Contactcomité van EU-rekenkamerpresidenten, in Brussel en aan de internationale Werkgroep Structuurfondsen. Wij zijn in overleg met EU-rekenkamers over samenwerking bij het maken van volgende EU-trendsrapporten. Het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Denemarken hebben al toegezegd. De minister van LNV laat in zijn reactie weten dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> – voor de programmaperiode 2000–2006 maatregelen zijn genomen om de resultaten beter te kunnen beoordelen; – de monitoring en de evaluatie inhoudelijk zijn aangepast, waardoor het gebruik van de resultaten zal verbeteren. <p>De minister van LNV schrijft in april 2003 een brief aan de Tweede Kamer over de invulling van onze aanbevelingen over het plattelandsontwikkelingsprogramma.</p>	<p>Gepland: 600 Besteed: 598</p>
<p>De staatssecretaris van Financiën doet toezeggingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nederland zal initiatieven voor harmonisatie binnen de EU van harte steunen. – de medewerkers van de Douane worden bijgeschoold – het toezicht op de integrale uitvoering van controleprogramma's wordt verbeterd. <p>Het rapport wordt geëvalueerd met het Ministerie van Financiën en de Douane. Het wordt (in vertaling) toegezonden aan de Europese Commissie, de Europese Rekenkamer en de rekenkamers van de EU-lidstaten. Presentaties samen met het Belgische Rekenhof worden voorbereid.</p>	<p>Gepland: 143 Besteed: 277</p> <p>Gepland: 260 Besteed: 553</p>

2.2 Jaarlijks rechtmatigheidsonderzoek

De Algemene Rekenkamer geeft jaarlijks bij elk ministerie een oordeel over de rechtmatigheid van de uitgaven en ontvangsten én een oordeel over de kwaliteit van het financieel beheer op basis waar van die uitgaven en ontvangsten worden gedaan. Dat wil niet zeggen dat wij ieder jaar alles controleren op de ministeries. Wij maken gebruik van de werkzaamheden van de auditdiensten van de ministeries, en mede op basis daarvan bepalen we op welke punten we ook nog eigen onderzoek willen doen.

Discussies met ministerie van Financiën

Met het ministerie van Financiën voerden wij in 2003 discussies over twee onderwerpen:

- De toepassing van het normenkader in de «Baseline financieel beheer en materieelbeheer» in de specifieke bedrijfsvoeringssituatie bij elk ministerie. De «Baseline financieel beheer en materieelbeheer» is een lijst van basisvereisten die de ministeries de afgelopen jaren gezamenlijk hebben opgesteld. Ieder ministerie werkt deze vereisten uit in normen voor zijn eigen bedrijfsvoering. Deze discussie is afgesloten met de afspraak dat de Algemene Rekenkamer net als afgelopen jaren de Baseline als normenkader voor het onderzoek naar de bedrijfsvoering bij de ministeries gebruikt. Voortaan voeren wij met elk ministerie zo vroeg mogelijk een gesprek over de specifieke normen voor dat ministerie en over eventuele extra eisen.
- De definitie van «onrechtmatig» en de wijze waarop een constatering van onrechtmatigheid moet meewegen in een eindoordeel. Deze discussie zullen we in 2004 afsluiten.

2.3 Bijdragen aan VBTB

In de afgelopen jaren hebben de ministeries hard gewerkt om hun verslaglegging te verbeteren. Onder de noemer «Van beleidsbegroting tot beleidsverantwoording» (VBTB) is een paar jaar geleden een ambitieus project gestart om in de publieke verantwoording een duidelijk verband te leggen tussen doelen, prestaties en middelen. Wij hebben de voortgang van dit project gevolgd en eraan bijgedragen door op gezette tijden commentaar en advies te geven.

Uit onze onderzoeken en uit het jaarlijkse rechtmatigheidsonderzoek blijkt dat de kwaliteit van de verantwoordingen verbeterd is en nog steeds verder verbetert.

In het kader van de VBTB-operatie hebben wij in 2003 onder meer een studierapport gepubliceerd over de toepassing van een meer bedrijfseconomisch georiënteerd verantwoordingsstelsel (baten-lastenstelsel), waarbij de voordelen zijn afgezet tegen de nadelen.

Het was oorspronkelijk de bedoeling dat op 1 januari 2006 alle departementen zouden overgaan op een variant van het baten-lastenstelsel, Eigentijds Begroten genaamd.

De minister van Financiën heeft inmiddels de invoering van het nieuwe stelsel voor onbepaalde tijd uitgesteld, mét de kanttekening dat het hier geen afstel betreft.

2.4 Interdepartementaal Beleidsonderzoek naar controle, control en toezicht

Het ministerie van Financiën voert jaarlijks een aantal Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO) uit, die als basis dienen voor adviezen aan het kabinet over alternatieve beleidsvarianten van afgebakende thema's. In 2003 is gestart met een Interdepartementaal beleidsonderzoek naar controle, control en toezicht, in de wandelgangen IBO-«controletoren» genoemd.

Het IBO-«controletoren» is een onderzoek naar de regel- en controledruk: wat zijn de gevoelens, wat zijn de oorzaken, wat zijn mogelijkheden om het geheel doelmatiger te laten verlopen.

Wij zijn in dit IBO ambtelijk vertegenwoordigd door onze secretaris, Maurits de Brauw. In een later stadium zullen wij bestuurlijk reageren op het IBO-advies en op het kabinetsstandpunt daarover.

Het onderzoek komt voort uit de operatie «Meer Eenvoud, Meer Focus», die in april 2003 is gestart door de secretarissen-generaal van de ministeries. Het doel van die operatie was: efficiëntere en doelmatiger bedrijfsvoering.

Tegen deze achtergrond is het onderzoek «Controletoren» gestart. Met controletoren wordt bedoeld: het stelsel van controle, beheersing en toezicht binnen het rijk. Eigenlijk horen de lagen in deze toren elkaar niet te overlappen, maar in de praktijk doen ze dat vaak wel. Dat komt doordat in de loop van de tijd de regelgeving steeds gedetailleerder en omvangrijker is geworden, om te kunnen voldoen aan allerlei verschillende verwachtingen.

In het IBO-controletoren wordt bekeken hoe de regel- en controledruk kunnen worden beperkt, zonder dat de zekerheid over de rechtmatige en doelmatige besteding van rijksmiddelen onder druk komt te staan. Overigens voelt de Algemene Rekenkamer zich zelf geen onderdeel van de controletoren.

2.5 Verzoekonderzoek bekostiging HBO

Het begon met een klokkenluider: onderwijsinstellingen zouden te creatief omspringen met de bekostigingsvoorwaarden van het ministerie. Er zou sprake kunnen zijn van fraude. De minister van OCW liet bij zeven onderwijsinstellingen onderzoeken of die beschuldiging terecht was, met als resultaat: bij zes van de zeven instellingen vond de accountantsdienst van het ministerie inderdaad dingen die niet klopten.

Om dit verder uit te zoeken ontvingen alle instellingen in het hoger beroepsonderwijs, het wetenschappelijk onderwijs, het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie en de instellingen voor landbouwonderwijs een vragenlijst, waarop zij zelf moesten invullen of zij eerlijk waren omgesprongen met de bekostigingsregels. De verantwoordelijke ministers (OCW en LNV) noemden dit een «zelfreinigend onderzoek».

De Algemene Rekenkamer kreeg twee verzoeken om onderzoek te doen over de bekostigingsproblemen. De ministers van OCW en van LNV vroegen ons een oordeel te geven over de onderzoeksaanpak en de uitkomsten van het zelfreinigend onderzoek. De Tweede Kamer kwam met het verzoek om de hele kwestie te onderzoeken, vooral de rol van de ministeries.

Onze conclusies waren in het algemeen niet positief. Wij vonden dat de controle en het departementale toezicht op de onderwijsinstellingen niet goed hadden gefunctioneerd. De bekostigingsregels vonden we onduidelijk, wat «creatief boekhouden» in de hand werkt. De cijfers die het zelfreinigend onderzoek had opgeleverd waren niet voldoende betrouwbaar om een beeld te kunnen geven van de omvang van het misbruik van onderwijsgeld.

Onze aanbevelingen waren: maak de bekostigingsregels duidelijker, zodat ook de ruimte voor misbruik en oneigenlijk gebruik kleiner wordt, en verbeter de controle op de naleving van die regels. Geef duidelijke aanwijzingen aan de accountants van onderwijsinstellingen, zodat ook zij hieraan gericht aandacht kunnen besteden.

De Tweede Kamer vond de kwestie belangrijk genoeg om verder onderzoek te vragen naar de omvang van de onregelmatigheden. Het gaat hier dan ook om een kleine € 7 miljard per jaar. De staatssecretaris van Onderwijs heeft vervolgens een onafhankelijke onderzoekscommissie ingesteld, de Commissie Vervolgonderzoek Rekenschap (commissie-Schutte). Deze commissie zal rond de publicatie van dit verslag met haar rapport komen.

2.6 EU-trendrapport 2003: het eerste in zijn soort

Hoe gaan EU-landen om met geld uit Brussel, wie controleert of het goed wordt besteed? Wie dat wil weten kan beschikken over veel informatie, maar moet dan wel op veel verschillende plaatsen kijken. De Europese Rekenkamer geeft jaarlijks wel een totaalbeeld, maar geeft geen informatie over beheer, controle en verantwoording van de EU-geldstromen per geldstroom en per land. Om dat gat te vullen hebben wij een reeks rapporten opgezet om jaarlijks de stand van zaken rondom het beheer van het geld van de EU in kaart te brengen. In februari 2003 is het eerste rapport in de reeks uitgekomen: het EU-trendrapport 2003.

Het eerste deel van dit rapport is een inventariserend deel: wie is belangrijk, wie doet wat, wat zijn de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van financieel management.

In het tweede deel kijken we wat de verschillende EU-rekenkamers doen op dit gebied, en wat de rol van de Europese Rekenkamer precies is. Deel 3 is een nationaal deel, en gaat specifiek over de Nederlandse situatie. Het is de bedoeling dat op den duur elke EU-rekenkamer haar eigen deel 3 maakt. In 2003 zijn wij actief geweest om hiervoor medewerking te krijgen van de andere lidstaten.

Het eerste EU-trendrapport is goed ontvangen. Overigens niet omdat de conclusies zo positief waren: het toezicht op en het beheer van EU-gelden was in de periode 2000–2002 wel verbeterd, maar vertoonde nog steeds tekortkomingen, zowel in Brussel als in de lidstaten.

Uit de gegevens die er zijn kunnen we opmaken dat de lidstaten vaak meer hun best doen om aan de verantwoordingsregels uit Brussel te voldoen dan om er achter te komen of het geld juist besteed is.

Een aantal nationale rekenkamers van EU-lidstaten heeft al toegezegd dat zij een eigen bijdrage aan het jaarlijkse rapport gaan leveren. De rekenkamers van Denemarken, Zweden en Engeland doen in ieder geval mee

met het EU-tendrapport 2005 (het EU-tendrapport 2004 is in februari 2004 verschenen). Vijf andere rekenkamers zijn zich nog aan het oriënteren.

3 ONDERZOEK NAAR DOELMATIGHEID EN DOELTREFFENDHEID

Ook het onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid doen wij op basis van de Comptabiliteitswet 2001. Daarin staat dat wij de doeltreffendheid en de doelmatigheid van het gevoerde beleid en van het financieel beheer en materieelbeheer moeten onderzoeken. Hier staat overigens niet «jaarlijks» bij.

De Comptabiliteitswet 2001 *verplicht* ons om dit onderzoek te doen bij het Rijk en bij instellingen die een publieke taak uitvoeren. De wet geeft ons de *mogelijkheden* om bij instellingen die een subsidie van het Rijk ontvangen het beheer en de besteding van die subsidie te onderzoeken.

In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van al het onderzoek dat wij op dit terrein in 2003 hebben gepubliceerd. Bij een enkel onderzoek gaan we wat nader in op de context waarin het werd uitgevoerd en gepubliceerd, bijvoorbeeld omdat het onderwerp spraakmakend was of omdat de conclusies veel discussies hebben uitgelokt.

3.1 Overzicht onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid 2003

doelstelling	prestaties/publicaties	hoofconclusie
Bijdragen aan verbetering doelmatigheid bij overheid en instellingen in sectoren die de burger direct raken	<i>Tussen beleid en uitvoering</i> (publicatie: 27-3-2003) Onderzoek naar de stand van zaken voor een aantal thema's die wij de voorgaande vijf jaar hadden onderzocht, onder andere: veiligheid, asielzoekers, inburgering, voedselveiligheid, jongeren met problemen, reïntegratie arbeidsongeschikten.	In haar onderzoek stuit de Algemene Rekenkamer zeer regelmatig op het feit dat beleid niet of niet goed wordt uitgevoerd. Ook zien wij geregeld dat er geen informatie voorhanden is over de uitvoering, waardoor helemaal niet bekend is of en hoe beleid wordt uitgevoerd. Daardoor blijven problemen in veel gevallen langer bestaan dan in de besluitvorming bedoeld was.
<i>wonen</i>	<i>Rijksbeleid stedelijke vernieuwing</i> (publicatie: 25-9-2003) Onderzoek naar het beleid gericht op gevarieerdere woningen, meer werkgelegenheid en een aantrekkelijk ondernemingsklimaat in de grote steden. <i>Grotestedenbeleid: stand van zaken 2002</i> (publicatie: 11-2-2003) Vervolgonderzoek naar de resultaten van het beleid gericht op de specifieke problemen van de grote steden (onveiligheid, werkloosheid, leefbaarheid). <i>Wonen, zorg en welzijn voor ouderen</i> (publicatie: 5-6) Onderzoek naar het beleid van de ministers van VROM en VWS om ouderen in staat te stellen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen.	De minister weet nog onvoldoende in hoeverre de dertig grote steden die het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing ontvangen erin slagen de kwaliteit van hun woon-, werk- en leefmilieu te verbeteren. De verantwoording en controle zijn niet goed geregeld. In de informatie over de voortgang en resultaten van het grotestedenbeleid ontbreekt een overkoepelende analyse. Wij vinden dat de landelijke evaluatie van het grotestedenbeleid pas kan gebeuren als de eindverantwoordelingen van de deelnemende steden er zijn (2005). Er zijn wachtlijsten en tekorten aan geschikte woningen en zorgvoorzieningen. De ministers van VWS en VROM hebben geen overzicht van vraag en aanbod en van de resultaten van het beleid op lokaal en regionaal niveau. Het Rijk geeft geen richtinggevend kader voor provincies, gemeenten, woningcorporaties, zorgverzekeraars en zorgaanbieders. De regie op lokaal niveau is niet goed geregeld.
<i>inkomen</i>	<i>Armoedebestrijding: de financiële ondersteuning</i> (publicatie: 10-2-2003) Onderzoek naar het armoedebestrijdingsbeleid 1995–2000, en dan vooral de financiële ondersteuning (Zalmsnip, kinderbijslag, bijzondere bijstand). <i>Alleenstaande ouders in de bijstand</i> (publicatie: 14-5-2003) Onderzoek naar de resultaten van het rijksbeleid dat de deelname aan arbeid van alleenstaande ouders in de bijstand wil vergroten.	Het armoedebeleid 1995-2000 bestond uit een oerwoud aan regelingen, maar er is niet voldoende informatie om te kunnen beoordelen of deze hebben gewerkt. Het is onbekend hoeveel geld met het armoedebeleid precies gemoeid was. De Algemene Rekenkamer schat: in 2000 € 4,5 miljard. Gemeenten spannen zich minder in om alleenstaande ouders in de bijstand aan een baan te helpen dan ze bij andere bijstandsgerechtigden doen.
<i>zorg</i>	<i>Dementerenden en de wet BOPZ</i> (publicatie: 5-6-2003) Onderzoek naar de bruikbaarheid van de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ) bij de zorg voor dementerenden.	De wet BOPZ sluit slecht aan op de praktijk van de zorg voor dementerenden.

gevolgen	capaciteit totaal
<ul style="list-style-type: none"> – Het kabinet zegt toe volop te zullen blijven inzetten op VBTB. Dus: aandacht voor concrete en realistische doelstellingen, de beoogde beleidsresultaten en de beleidsuitvoering. – Over het rapport hebben wij een briefing gegeven voor de minister van Financiën en voor de Tweede Kamer. – Wij hebben presentaties verzorgd bij onder andere de Onderwijsraad, de Raad van State, de Haagse Hogeschool, de Erasmus Universiteit en bij alle ministeries. Er was veel respons. – Het rapport werd in juni 2003 in de Tweede Kamer besproken. – Het Actieplan «Andere overheid» sluit aan bij de problemen die wij signaleren. – De minister Bestuurlijke Vernieuwing neemt het thema mee in de nota «Andere overheid». 	<p>Gepland: 500 Besteed: 667</p>
<p>De minister van VROM doet de volgende toezeggingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zij zal een aantal door de Algemene Rekenkamer genoemde verbeterpunten doorvoeren in het ISV 2005–2009. – Zij zal beter aansluiten bij de VBTB-operatie, zodat inzichtelijker wordt in hoeverre de situatie dankzij ISV verbetert. 	<p>Gepland: 400 Besteed: 539</p>
<p>De Tweede Kamer stelde de minister 14 vragen naar aanleiding van het rapport. De minister van BZK deed de volgende toezeggingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De relaties tussen het gevoerde beleid en de stedelijke ontwikkelingen zal hij zichtbaar proberen te maken aan de hand van de informatie die de deelnemers jaarlijks over de uitvoering van het grotestedenbeleid verstrekken. – De landelijke evaluatie van het grotestedenbeleid wordt pas gemaakt als de verantwoordingen van de steden beschikbaar zijn. 	<p>Gepland: 60 Besteed: 34</p>
<p>De Tweede Kamer heeft het rapport in september 2003 besproken.</p> <ul style="list-style-type: none"> – De ministers van VROM en VWS zeggen te werken aan het specifiekere en concretere formuleren van doelstellingen en beoogde prestaties in de begroting, maar doen verder geen toezeggingen ter verbetering. – De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van het rapport 48 vragen aan de regering. – Het SCO (de samenwerkende ouderenbonden) heeft aan de ministers geschreven dat het onze probleemanalyse en aanbevelingen onderschrijft. – In september 2003 verschijnen er twee beleidsbrieven, over wonen en over zorg voor ouderen, die onder andere ingaan op onze aanbevelingen. – De Tweede Kamer bespreekt het rapport in november en vraagt een grotere voortvarendeheid bij de uitvoering van het woonzorgbeleid voor ouderen. 	<p>Gepland: 567 Besteed: 675</p>
<ul style="list-style-type: none"> – De minister van SZW is het oneens met onze conclusies. Volgens hem was er dankzij het armoedebeleid sprake van een verbetering in de situatie van arme huishoudens. Wel zal hij onze aanbevelingen gebruiken voor de verdere ontwikkeling van het huidige beleid, zoals dat is vastgelegd in het Nationaal Actieplan ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting (NAP). – De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van het rapport 26 vragen aan de minister van SZW. 	<p>Gepland: 550 Besteed: 746</p>
<ul style="list-style-type: none"> – Het rapport is in mei 2003 in de Tweede Kamer besproken. – De minister van SZW zegt toe het activeringsbeleid voor alleenstaande ouders in de bijstand nog eens kritisch te zullen bekijken, rekening houdend met het spanningsveld tussen sturing door het rijk en beleidsvrijheid van gemeenten. – Er komen extra middelen voor kinderopvang in het kader van de «Agenda voor de Toekomst». – Er komt een wettelijke uitbreiding van de verlofvoorzieningen. – De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van het rapport 41 vragen aan de minister van SZW. 	<p>Gepland: 300 Besteed: 343</p>
<ul style="list-style-type: none"> – De staatssecretaris van VWS staat positief tegenover de invoering van een ander wettelijk kader waarmee de sectoren psychogeriatricie en verstandelijke gehandicaptenzorg beter uit de voeten kunnen. Hierop wordt nader ingegaan in het kabinetsstandpunt over de tweede evaluatie van de wet BOPZ, dat voorjaar 2004 zal verschijnen. – De brancheorganisatie Arcares heeft de door ons geconstateerde knelpunten meegenomen in onderzoek, begripsverheldering en richtlijnen voor verzorgenden. – De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van het rapport 15 vragen aan de regering. 	<p>Gepland: 366 Besteed: 386</p>

doelstelling	prestaties/publicaties	hoofdconclusie
veiligheid	<p><i>Verzoekonderzoek Opvang zwerfjongeren 2003</i> (6-11-2003) Vervolgonderzoek naar de opvang van zwerfjongeren. Op verzoek van de staatssecretaris van VWS is gekeken naar de besteding van extra gelden (€ 3 miljoen) voor deze opvang door gemeenten.</p>	<p>Er zijn nog steeds veel te weinig opvangplaatsen voor zwerfjongeren: 320 plaatsen voor (voorzichtig geschat) 3 200 zwerfjongeren. Gemeenten bleken vooral in preventie en signalering te hebben geïnvesteerd. Van de € 3 miljoen is ruim € 1 miljoen direct besteed aan de opvang van zwerfjongeren. De rest is gebruikt voor maatschappelijke opvang en is nog gereserveerd voor activiteiten.</p>
	<p><i>Preventieve gezondheidszorg</i> (publicatie: 20-11-2003) Onderzoek naar het beleid voor vermindering van gezondheidsverschillen tussen arm en rijk. De eerste groep is ongezonder, onder andere door ongezonder gedrag (roken, weinig beweging). Daarom hebben wij ook het beleid ter bestrijding van roken en te weinig bewegen onderzocht.</p>	<p>Acties voor het aanpakken van gezondheidsverschillen tussen arm en rijk blijken nog nauwelijks van de grond te komen. In de programma's tegen roken en voor meer bewegen is weinig aandacht voor groepen met een lage sociaal-economische status.</p>
	<p><i>Zicht op taakuitvoering politie</i> (publicatie: 13-2-2003) Onderzoek naar de prestaties en resultaten van de politiekorpsen, rond de thema's: jeugdcriminaliteit, verkeersveiligheid, geweld op straat, zware en georganiseerde criminaliteit, milieu.</p>	<p>De informatie over de prestaties en resultaten van de politiekorpsen zijn zowel bij de korpsen zelf als op landelijk niveau onvolledig en onbetrouwbaar. Bij de inzet van de politie wordt nog te weinig rekening gehouden met plaats en soort criminaliteit.</p>
	<p><i>Uitwisseling opsporings- en terrorisme-informatie</i> (publicatie: 10-4-2003) Vervolgonderzoek naar de uitwisseling van opsporingsinformatie tussen het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) en de politieregio's en nieuw onderzoek naar de informatie-uitwisseling tussen politie en de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD) voor de preventie en bestrijding van terrorisme.</p>	<p>Zowel de uitwisseling van recherche-informatie als terrorisme-informatie binnen de politieorganisatie functioneren nog niet goed. Een informatiesysteem specifiek voor terrorisme bij de politie moet nog worden ingericht. Ook de informatie-uitwisseling tussen politie en AIVD is voor verbetering vatbaar.</p>
	<p><i>Visumverlening in Schengenverband</i> (publicatie: 23-10) Onderzoek naar het systeem van visumverlening en naar de uitvoering van het visumbeleid.</p>	<p>Het proces van visumverlening functioneert niet goed. Het verlenen van visa biedt onvoldoende garanties voor het beperken van veiligheidsrisico's in verband met terrorisme en criminaliteit. Ook de registratiesystemen schieten tekort: het is onbekend hoeveel vreemdelingen er jaarlijks Nederland binnenkomen en uitgaan. De informatie-uitwisseling tussen de betrokken instanties verloopt moeizaam.</p>
<p><i>Personeelsvoorziening krijgsmacht</i> (publicatie: 2-12-2003) Onderzoek naar de inrichting en uitvoering van de personeelsvoorziening van de krijgsmacht in de periode januari tot oktober 2003.</p>	<p>De krijgsmacht kan beter dan voorheen tijdig en flexibel inspelen op veranderende situaties. Het personeelsbestand is in korte tijd veel te sterk gestegen, met name bij de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.</p>	

doelstelling	prestaties/publicaties	hoofdconclusie
<i>milieu</i>	<p><i>Effectiviteit energiebesparende maatregelen in de glastuinbouw</i> (publicatie: 6-2-2003)</p> <p>Onderzoek naar het effect van energiebesparende technieken op de hoogte van het energiegebruik in de glastuinbouw.</p>	<p>Het beleid om het energiegebruik te verlagen door tuinders te stimuleren energiebesparende technieken te installeren werkt niet goed. Van zeven energiebesparende voorzieningen bleek slechts één, het gebruik van restwarmte, aantoonbaar te leiden tot een lager energiegebruik.</p>
<p>Bijdragen aan verbetering doelmatigheid bij overheid en instellingen door ICT-toepassingen</p>	<p><i>Verzoekonderzoek C2000 en GMS</i> (publicatie: 17-6)</p> <p>Onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer naar het C2000-project en het project Geïntegreerd Meldkamer-systeem (GMS). Met deze projecten wilde het kabinet de communicatie tussen brandweer, ambulancediensten en politie versterken.</p>	<p>De beheersing van het project C2000 was onder de maat. Het was niet duidelijk welke kosten er uiteindelijk met dit project gemoeid zouden zijn. De Tweede Kamer heeft geen deugdelijk beeld gekregen van de financiële, inhoudelijke en planningstechnische aspecten van het C2000-project.</p>
	<p><i>Verzoekonderzoek ICT bij de politie</i> (publicatie: 4-12)</p> <p>Onderzoek op verzoek van de Tweede Kamer naar de uitgaven voor ICT bij de politie, het functioneren van ICT toepassingen en de samenwerking tussen de politie-regio's.</p>	<p>Het doel, één informatiehuishouding voor de Nederlandse politie, zal niet, zoals gepland, in 2005 gerealiseerd zijn. Veel van de bestaande systemen moeten daardoor langer dan voorzien in de lucht blijven, terwijl ze ernstige tekortkomingen vertonen. De ICT-kosten over de afgelopen jaren zijn moeilijk te achterhalen en de beschikbaarheid van passende financiering is nog een punt van zorg.</p>

gevolgen	capaciteit totaal
<ul style="list-style-type: none"> – De staatssecretaris van VROM zal jaarlijks voor één bepaalde sector van het klimaatbeleid het reductie-effect van het totale pakket aan beleidsinstrumenten analyseren. – De minister van EZ vond de conclusies van het rapport zo controversieel, dat hij het Centraal Planbureau vroeg een nadere analyse te doen. Het CPB bracht zijn rapport «Effecten van energiebesparende investeringen in de glastuinbouw. Een analyse van de evaluatie door de Algemene Rekenkamer» begin oktober uit. – De Algemene Rekenkamer organiseerde een discussiebijeenkomst met wetenschappers, onderzoekers en ambtenaren om over de bruikbaarheid van de gekozen onderzoeksaanpak voor beleidsevaluatieonderzoek te discussiëren. – De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van het Rekenkamerrapport 26 vragen aan de regering. – Het rapport van de Algemene Rekenkamer, de nadere analyse van het CPB en de reactie van de Algemene Rekenkamer daar weer op werden door de Tweede Kamer behandeld in november 2003. 	<p>Gepland: 202 Besteed: 236</p>
<ul style="list-style-type: none"> – De staatssecretaris van BZK zegde toe dat in de voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer een uitgebreider financieel overzicht zou komen, met informatie over kosten, financiering, exploitatie, investeringen en eventuele reserveringen. Verder zegde hij toe dat BZK een integrale projectadministratie zal gaan voeren. – De Tweede Kamer stelde naar aanleiding van het rapport 29 vragen aan de regering. – Het rapport werd in juni 2003 door de Tweede Kamer besproken. – Het rapport is gepresenteerd op BZK-tv (voor medewerkers van het ministerie). – Er is een gesprek gevoerd met de Auditdienst van het ministerie van BZK over de eerste voortgangsrapportage na het verschijnen van het onderzoek. – Collegelid Gerrit de Jong is geïnterviewd over het rapport in het tv-programma Zembla over invoering van C2000. 	<p>Gepland: 343 Besteed: 414</p>
<p>De minister van BZK wil de positie en samenstelling van de Regieraad ICT Politie (ingesteld om één informatiehuishouding voor de politie te realiseren) herzien, omdat voor de implementatiefase bestuurlijke daadkracht nodig is. Ook wil hij het Bestek (het planningsdocument van de ICT-vernieuwingsoperatie) actualiseren.</p>	<p>Gepland: 355 Besteed: 709</p>

3.2 Tussen beleid en uitvoering

Er is veel beleid en er komt steeds meer bij. Maar helpt het eigenlijk wel, al die maatregelen met bijbehorende regels? Om die vraag te beantwoorden heeft de Algemene Rekenkamer voor een aantal belangrijke thema's aan de hand van haar rapporten van de afgelopen jaren de stand van zaken toen en de stand van zaken eind 2002 opgemaakt. De leidende vraag was: zijn problemen die toen werden gesignaleerd inmiddels opgelost?

Maar al te vaak was het antwoord op die vraag: nee. Het bleek dat beleid dat geformuleerd was om bepaalde problemen op te lossen in veel gevallen niet of niet volledig of niet goed wordt uitgevoerd. Er zijn ook gevallen waarin we niet eens weten hoe het staat met de uitvoering van beleid, omdat er geen informatie over is.

Wij vonden de oorzaken van de hardnekkige uitvoeringsproblemen waar wij in onze onderzoeken op stuiten niet bij de mensen die belast zijn met de uitvoering, maar ergens anders:

- bij een gebrekkige beleidsvoorbereiding en te ambitieuze beleidsvoornemens;
- bij een overwaardering van beleidsvorming naast een onderwaardering van de uitvoering;
- bij de geringe aandacht voor verantwoording, evaluatie en nacalculatie;
- bij het kennelijk onvermogen om lessen van het verleden te leren.

Volgens de Algemene Rekenkamer is de balans tussen beleid, mensen, middelen en tijd zoek. Onze aanbeveling was dan ook: beleid moet ook uitgevoerd worden, zorg dus dat bij de vaststelling van beleid ook gekeken wordt naar de beschikbaarheid van voldoende tijd, mensen en middelen.

De Tweede Kamer besprak het rapport in juni 2003. Aan het eind van de bespreking liet de minister van BZK weten dat het kabinet zich met de volgende punten zou gaan bezighouden:

- overlappingen binnen de rijksdienst wegnemen;
- deregulering;
- administratieve lasten voor het bedrijfsleven verminderen;
- bureaucratische lasten voor de burger beperken;
- dienstverlening aan de burger verbeteren.

De minister van Bestuurlijke Vernieuwing heeft inmiddels zijn actieprogramma «Andere Overheid» gepresenteerd. Uit dit programma blijkt dat het kabinet de kloof tussen beleid en uitvoering ook als een probleem beschouwt. Het kabinet vindt dat de overheid is doorgeschoten in het alles steeds gedetailleerder willen regelen om maatschappelijke problemen op te lossen. Kern van het plan is dat de overheid terughoudender zal optreden en meer zal overlaten aan maatschappelijke krachten.

De Algemene Rekenkamer blijft de komende jaren bezig met dit thema: «aansluiting tussen beleid en uitvoering» is één van de hoofdthema's van onze strategie voor 2004–2009 geworden. Daarbij vinden we het vooral van belang om ons niet te beperken tot het constateren van gevallen waarin beleid niet, niet goed, of niet volledig wordt uitgevoerd. We zullen ook aandacht besteden aan mogelijke oorzaken.

3.3 Jongeren met problemen

Volgens de Algemene Rekenkamer moet er op korte termijn een aantal praktische oplossingen voor de opvang van zwerfjongeren komen: meer opvangplaatsen, meer hulpverlening, betere en eerdere signalering en meer samenhang in alle activiteiten voor jongeren met problemen, zodat het niet op zwerven uit hoeft te draaien.

Overheden en instanties daarbuiten zouden meer samen moeten werken om jongeren met problemen «in het zicht» te houden: goede registraties die op elkaar aansluiten, vroeg ingrijpen als er problemen zijn, zorgen dat er geen gaten vallen tussen verschillende vormen van hulpverlening.

Wij legden deze aanbevelingen voor het eerst op tafel in 2002, met de publicatie van ons eerste rapport over zwerfjongeren, in combinatie met twee andere rapporten, over jeugdcriminaliteit en over voortijdige schoolverlaters.

De Tweede Kamer heeft toen € 3 miljoen extra beschikbaar gesteld voor de opvang van zwerfjongeren. In 2003 vroeg de staatssecretaris van VWS ons om bij de gemeenten te gaan kijken wat zij hadden gedaan met het extra geld.

Het bleek dat ruim éénderde ten goede is gekomen aan het opvangbeleid en de uitbreiding van voorzieningen (vooral preventie en signalering) voor zwerfjongeren, éénderde is gebruikt voor financiële knelpunten bij de maatschappelijke opvang en éénderde is nog gereserveerd.

Er was nog te weinig gedaan aan de oplossing van de acute praktische problemen. Er waren 320 specifieke opvangplaatsen, terwijl er naar schatting minimaal 3200 zwerfjongeren zijn.

De bewindspersonen van VWS zagen in deze bevindingen goede aanknopingspunten voor het ontwikkelen van het opvangbeleid voor zwerfjongeren. Zij zijn in het algemeen wel positief over de uitkomsten en verwachten dat de ontwikkelingen concrete resultaten gaan opleveren.

Wij zien vooral door gebrek aan opvang en hulpverlening nog acute nood bij jongeren. Voor ons aanleiding om dit onderwerp niet van ons lijstje te schrappen en de zwerfjongerenproblematiek de komende jaren te blijven volgen.

3.4 Rondetafelconferentie over effectiviteitsonderzoek

Het rapport *Effectiviteit energiebesparingsbeleid in de glastuinbouw*, dat wij in februari 2003 publiceerden, heeft als casus gediend voor een rondetafelconferentie met het Centraal Plan Bureau, het LEI, het Rijksinstituut voor volksgezondheid en Milieu (RIVM), de Erasmus Universiteit Rotterdam en de universiteiten van Wageningen en Groningen. Wij hadden deze conferentie georganiseerd om over methoden voor effectiviteitsonderzoek te praten.

In ons onderzoek over energiebesparingsbeleid in de glastuinbouw hadden wij econometrische modellen toegepast op data over individuele tuindersbedrijven, een methode die we niet eerder hadden gebruikt. Bij de discussies in de rondetafelconferentie werd ook een analyse van ons onderzoek door het CPB betrokken. Het CPB had deze nadere analyse gemaakt op verzoek van de minister van EZ, die duidelijkheid wilde over de bruikbaarheid van de onderzoeksmethode die wij hadden toegepast.

De belangrijkste conclusie van de rondetafelconferentie was: de gebruikte methode is bruikbaar en geschikt, maar er kleven ook nadelen aan. Zowel in ons onderzoek als in de nadere analyse van het CPB werken die nadelen door.

Een interne evaluatie van ons onderzoek leverde als conclusie op: bij dit soort vernieuwend effectiviteitsonderzoek is het extra van belang de deskundigen bij ministeries en in het veld in een vroeg stadium bij het onderzoek te betrekken.

4 SAMENWERKINGSPROJECTEN

De verschillende soorten onderzoek die de Comptabiliteitswet 2001 ons opdraagt dienen naar onze mening alle hetzelfde doel: bijdragen aan de verbetering van het openbaar bestuur. In onze missie geven wij daar nog een extra dimensie aan. Daarin noemen wij het onze verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennis-uitwisseling en samenwerking in binnen- en buitenland.

In dat kader hebben wij een aantal samenwerkingsprojecten met zusterinstellingen over de hele wereld lopen. Via onze lidmaatschappen van verenigingen van rekenkamers nemen wij deel aan verschillende thematische werkgroepen en bijeenkomsten.

In dit hoofdstuk geven wij een overzicht van onze projecten en activiteiten in Nederland, het Koninkrijk der Nederlanden, de EU, Europa en de rest van de wereld.

4.1 Overzicht samenwerkingsprojecten in binnen- en buitenland 2003

Doelstelling	Waar	Project
Bijdragen aan ontwikkeling controlestructuur bij lagere overheden	Nederland	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ondersteuning lokale rekenkamers</i> Gemeenten moeten vanaf 2006 een rekenkamer of een rekenkamerfunctie hebben, provincies vanaf 2005. Wij ondersteunen gemeenten en provincies met onze kennis en ervaring.
Bijdragen aan deugdelijk bestuur in het Koninkrijk der Nederlanden	Nederlandse Antillen, Aruba, Nederland	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ondersteuning onderzoek naar Vergunningverlening op Aruba</i> Onderzoek naar het proces van vergunningverlening. • <i>Opzetten gezamenlijk onderzoek Kustwacht</i> Onderzoek naar het functioneren van de Kustwacht in alle drie de landen. • <i>Project kennisuitwisseling</i> De drie rekenkamers willen gebruik maken van elkaars expertise door geregelde uitwisseling van kennis en ervaring en uitwisseling van cursusmateriaal.
Bijdragen aan het verbeteren van het financieel management in de EU	Europese Unie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ondersteuning rekenkamers toetreders EU:</i> Wij ondersteunen rekenkamers van landen die in de komende jaren tot de EU zullen toetreden met workshops en trainingen over onderzoeksmethoden en –technieken, financieel management en communicatie. In deze projecten werken wij samen met zusterinstellingen, het agentschap Senter van het ministerie van EZ en met SIGMA (Support for Improvement in Governance and Management in Midden- en Oost-Europese landen), dat gefinancierd wordt door de EU en de OESO (Organisatie Economische Samenwerking en Ontwikkeling) • <i>Contactcomité van presidenten van EU-rekenkamers en van de Europese rekenkamer</i> Onder dit Comité valt een aantal werkgroepen. Wij zitten in vijf daarvan, namelijk: de Taskforce Samenwerking, de Werkgroep Structuurfondsen, de Werkgroep Bescherming Financiële Belangen EU, de Werkgroep EU-trendrapport en de Werkgroep Aanbestedingen.
Kennis en ervaring uitwisselen binnen EUROSAI, de vereniging van Europese rekenkamers	Europa	<p><i>Bijdrage aan de «Working Group Environmental Auditing» van EUROSAI</i> Deze werkgroep is één van de regionale werkgroepen die wereldwijd in de afgelopen vijf jaar zijn opgericht, nadat de INTOSAI Working Group on Environmental Auditing het erover eens was geworden dat uitwisseling van ervaringen met milieuonderzoek en samenwerking in dat onderzoek het beste regionaal kan. Nederland is zowel lid van de Europese als van de internationale werkgroep, waar ze tot en met 2001 voorzitter van was.</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Voorzitter Eurosai IT Working Group</i> In deze door ons opgerichte werkgroep wisselen rekenkamers kennis en ervaring op het terrein van de informatietechnologie uit. • <i>Meewerken oprichting rekenkamer in Kosovo</i> De Algemene Rekenkamer is sinds 2001 de externe controleur voor de United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK). Het is de bedoeling dat de controles die wij in dat kader verrichten op termijn overgenomen worden door een rekenkamer in Kosovo, die nu nog in oprichting is.
Ondersteunen rekenkamers in landen waar goed openbaar bestuur nog in opbouw is.	Ontwikkelingslanden	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ontwikkelpject: Harmonisation in Overseas Audit Practice (HOAP).</i> Samen met de rekenkamers van Noorwegen, Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Finland ontwerpen wij een aanpak voor de controle op gelden voor ontwikkelingshulp, met name in gevallen waarin verschillende landen hun bijdragen aan één ontwikkelingsland in één pot storten (donorcoördinatie). Dit project is in 2000 gestart onder de naam «Utstein». • <i>Ondersteuningsprojecten rekenkamers in ontwikkelingslanden</i> <ul style="list-style-type: none"> – IDI: Het INTOSAI Development Initiative (IDI) coördineert ondersteuning van rekenkamers in de hele wereld. Ons IDI-project is gericht op de rekenkamers van de Engels sprekende Afrikaanse landen. – Rwanda: Dit is een gezamenlijk project met de Zweedse rekenkamer, dat tot 2005 loopt. – Indonesië: Dit is een deelproject van een Wereldbankproject gericht op de herinrichting van de rekenkamer van Indonesië.

Prestaties	Capaciteit (bestede dagen in 2003)
<ul style="list-style-type: none"> – 9 workshops, voor bij elkaar 19 gemeenten. – 1 workshop voor een provincie. – Start van een samenwerkingsproject op het gebied van onderzoek (rekenkamer Rotterdam). – Bijdrage aan het jaarlijkse congres van lokale rekenkamers. – Enkele losse adviezen. <p>Het onderzoek is inmiddels afgerond en wordt in 2004 gepubliceerd.</p>	94 6
De drie rekenkamers hebben gezamenlijk een onderzoeksopzet uitgewerkt. De drie afzonderlijke onderzoeken zullen in de loop van 2004 starten.	10
De drie rekenkamers hebben overlegd over de opzet van een gezamenlijk cursusprogramma. Daarnaast fungeren de drie rekenkamers als klankbord voor elkaar bij het oplossen van problemen.	23
<ul style="list-style-type: none"> – Ondersteuning rekenkamer van Bulgarije: in 2002 gestart en in 2003 afgerond. – Ondersteuning rekenkamer van Estland: dit vervolgproject heeft gelopen vanaf 2002 en is in 2003 afgerond. – Ondersteuning rekenkamer van Letland: dit project is in 2003 gestart en richt zich op de controle van EU-gelden en op management development en communicatie. In 2004 wordt samen met de Britse rekenkamer een vervolgproject gestart. 	308
Op de jaarlijkse bijeenkomst van het Contactcomité in Praag is gesproken over samenwerking met de rekenkamers van de tien toetredende landen. De gezamenlijke presidenten hebben een brief gestuurd naar de voorzitter van de Raad van de Europese Unie, waarin zij ervoor pleiten dat de positie van de Europese Rekenkamer in de Europese Grondwet niet verandert.	140
Taskforce Samenwerking: «Guiding principles» vastgesteld en enkele gebieden aangewezen waarop samenwerking wordt nagestreefd.	
Werkgroep Structuurfondsen: onderzoeksopzet voor EU-breed onderzoek naar financieel management van structuurfondsgelden 2000-2006.	
Werkgroep Bescherming Financiële Belangen: eindrapport met een analyse van in de deelnemende landen ingevoerde regelingen en de rol die nationale rekenkamers kunnen spelen.	
Organisatie van het EUROSAI Working Group seminar over «waste». Aan het seminar deden rekenkameronderzoekers uit 30 Europese landen mee. Het doel was: rekenkamers stimuleren om in hun onderzoek het onderwerp «afval» een belangrijke plaats te geven en ideeën uitwisselen over onderzoeksobjecten en onderzoeksmethoden.	123
Er zijn vier subwerkgroepen aan de gang: «Ontwikkeling instrument voor zelfevaluatie», «Elektronische overheid», «Internationale verdragen als basis voor gezamenlijke IT-activiteiten» en «IT-opleidingen». De tweede bijeenkomst in maart 2004 in Bern is in voorbereiding.	138
In dit project werken wij samen met SIGMA. Het is de bedoeling dat de nieuwe rekenkamer in 2006 van start gaat.	14
Samen met de Noorse en Britse rekenkamer bereiden wij een pilotonderzoek voor naar de besteding van gelden voor ontwikkelingshulp en naar donorcoördinatie in Zambia. Een onderzoeksplan, werkafspraken en een planning zijn in december 2003 vastgesteld.	27
<p>IDI: Dit project loopt sinds 1999. Het accent wordt verlegd van workshops rond onderzoek, management en informatietechnologie naar meer institutionele onderwerpen: communicatie, afstemming onderzoek op maatschappelijke context. De huidige planning loopt tot 2004. Er is een meerjarenplan 2004–2006 gemaakt.</p> <p>Rwanda: De Rwandese rekenkamer heeft wel de ambitie, maar niet de mensen om jaarlijks een verklaring af te geven over de rechtmatigheid van <i>alle</i> uitgaven en ontvangsten. Onze ondersteuning richt zich op methoden om zoiets met beperkte mensen en middelen te realiseren. Verder aandacht voor relatiemanagement, communicatie en human resource management.</p> <p>Indonesië: In 2003 hebben wij een advies voor de opstelling van een «audit manual» opgesteld en een training over de uitvoering van doelmatigheidsonderzoek gegeven.</p>	404

Doelstelling	Waar	Project
Kennis en ervaring uitwisselen binnen INTOSAI, de vereniging van rekenkamers uit de hele wereld	Hele wereld	<ul style="list-style-type: none"> • Global Working Group De presidenten van 14 vooraanstaande rekenkamers (de Verenigde Staten, Canada, Australië, Japan, Duitsland, Zweden, India, Mexico, Nieuw-Zeeland, Frankrijk, Italië, Zuid-Afrika, het Verenigd Koninkrijk en Nederland) komen jaarlijks bijeen om te discussiëren over strategische vraagstukken. • <i>Peer review</i> Met de rekenkamers van Canada, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika, Frankrijk en Noorwegen ontwikkelen we een systeem van wederzijdse beoordeling van rekenkamers. Een eerste experimentele peer review is gepland bij de rekenkamer van Canada. • <i>Enquête bestrijding fraude en corruptie</i> Dit betreft een enquête onder rekenkamers van INTOSAI naar de wijze waarop zij omgaan met fraude en corruptie. Hiermee wil de Algemene Rekenkamer inventariseren wat er is gedaan met de aanbevelingen die tijdens het driejaarlijks Intosaicongres in Montevideo (1998) zijn gedaan voor de bestrijding van fraude en corruptie • <i>INTOSAI Working Group on Environmental Auditing</i> Na negen jaar voorzitterschap is de Algemene Rekenkamer sinds 2002 gewoon lid van deze werkgroep.
	Externe controleurschappen	<ul style="list-style-type: none"> • <i>UNMIK-Kosovo</i> Sinds 2001 is de Algemene Rekenkamer extern controleur voor de United Nations Interim Administrations in Kosovo (UNMIK). • <i>World Health Organisation</i>
	Internationale bijeenkomsten	<ul style="list-style-type: none"> • <i>F-16-conferentie</i> Jaarlijkse bijeenkomst van de rekenkamers die de afgelopen jaren de financiële controle op aankoop en onderhoud van F-16-vliegtuigen hebben gedaan.

Prestaties	Capaciteit (bestede dagen in 2003)
Wij waren gastvrouw van de jaarlijkse bijeenkomst in 2003 in Den Haag. De belangrijke discussiethema's waren: indicatoren voor het vergelijkbaar maken van prestaties van landen en de voorbereiding van een aanpak voor internationale «peer reviews» of visitaties.	56
De Canadese peerreview hebben wij in 2003 samen met het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Noorwegen uitgevoerd. Daar zijn twee rapporten uitgekomen, één met een beoordeling en één met leerpunten, die beide in het Canadese parlement besproken zijn.	35
Een voorlopig verslag van de resultaten van de enquête is in oktober 2003 aan de Governing Board van INTOSAI gepresenteerd. Tijdens de volgende driejaarlijks vergadering van INTOSAI in oktober 2004 presenteren wij het definitieve rapport.	18
Wij hebben een paper geschreven «Auditing Water Issues–Experiences of Supreme Audit Institutions». Voor dit paper hebben we een groot aantal van de circa 350 onderzoeksrapporten bekeken die sinds 1996 wereldwijd zijn opgesteld over het eerste centrale thema van de INTOSAI Working Group on Environmental Auditing: «(fresh) water».	45
<i>UNMIK–Kosovo</i> : In oktober 2003 hebben wij ons rapport over 2000 aan de Verenigde Naties gepresenteerd. Het rapport over 2001 zal in 2004 verschijnen. Inmiddels hebben wij ook opdracht gekregen om een rapport over 2002/2003 uit te brengen.	100
<i>World Health Organisation</i> : Wij hebben een offerte uitgebracht voor het extern controleurschap van de World Health Organisation, maar de opdracht niet gekregen. In 2003 is een laatste bijeenkomst gehouden. Er is een afsluitend gezamenlijk vergelijkend onderzoek gedaan naar de organisatie en de onderhoudskosten van de F-16. De Algemene Rekenkamer zal peilen of er animo is om voor de rekenkamers van landen die deelnemen in het Joint Strike Fighter-programma eenzelfde soort platform als voor de F-16 op te richten.	35

4.2 Lokale rekenkamers

Volgens de wet Dualisering gemeentebestuur moeten gemeenten in 2006 een rekenkamer hebben of een verordening voor een dergelijke controle-functie. Voor de provincies moet dit in 2005 geregeld zijn. Wij zien het als onze taak om gemeenten en provincies hierbij te ondersteunen. Gebaseerd op onze kennis en ervaring hebben wij onze opvattingen over hoe zo'n lokale rekenkamer zou moeten functioneren. Doordat we veel contacten hebben met buitenlandse rekenkamers kunnen wij ook voorbeelden uit het buitenland onder de aandacht brengen.

Wij vinden dat een lokale rekenkamer:

- zelf moet kunnen beslissen wat ze onderzoekt, hoe ze onderzoekt en wat, wanneer en aan wie ze rapporteert;
- een eigen en toereikend budget moet hebben;
- zorgvuldig en professioneel moet opereren.

Deze basiseisen lichten we toe in workshops voor gemeenten en provincies, lezingen, adviezen en bijdragen aan conferenties.

Collegelid Gerrit de Jong zit in het bestuur van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRK). De Algemene Rekenkamer gaat het secretariaat voor deze vereniging verzorgen.

4.3 De Nederlandse Antillen en Aruba

Met de rekenkamers van de Nederlandse Antillen en van Aruba, de andere delen van het Koninkrijk der Nederlanden, hebben we een bijzondere relatie. Die relatie is in 2000 vastgelegd in een samenwerkingsprotocol. Daarin zijn als gezamenlijke doelen vastgelegd:

- een bijdrage leveren aan de deugdelijkheid van het bestuur in alle drie de landen;
- de onderlinge samenhang in de positie van de drie rekenkamers binnen het Koninkrijk bevorderen;
- onderling standpunten afstemmen over zaken die alle drie de rekenkamers aangaan.

De samenwerking richt zich op gezamenlijke onderzoeksactiviteiten en het uitwisselen van informatie en ervaring. De onafhankelijkheid van elke rekenkamer blijft daarbij het uitgangspunt. Wanneer we gezamenlijk onderzoek uitvoeren, blijft ieder land verantwoordelijk voor de uitvoering en publicatie van zijn eigen deel van het onderzoek.

De Colleges van de drie rekenkamers hebben afgesproken om periodiek bij elkaar te komen om de stand van zaken te bespreken en de samenwerking verder vorm te geven. De eerstvolgende ontmoeting is in 2005. Met ingang van 2004 hevelt het Ministerie van BZK jaarlijks € 120 000 over van zijn begroting voor Koninkrijksrelaties naar de Algemene Rekenkamer om de projecten binnen deze samenwerking te financieren. Wij besteden het geld aan gezamenlijk onderzoek, wederzijdse ondersteuning en kennisuitwisseling.

4.4 De Algemene Rekenkamer in Europa

In Europa zijn we actief binnen de EU en binnen de organisatie van Europese rekenkamers, EUROSAL. Binnen de EU is het Contactcomité van presidenten met de bijbehorende

wergroepen belangrijk. In deze werkgroepen werken we samen met zusterinstellingen en ook met de Europese Rekenkamer. De werkgroepen zijn: de Taskforce Samenwerking, de Werkgroep Structuurfondsen, de Werkgroep Bescherming Financiële Belangen EU.

Eind 2003 heeft het Contactcomité twee nieuwe werkgroepen ingesteld: één om gezamenlijk een jaarlijks EU-tendrapport te maken (zie ook hoofdstuk 2) en één over aanbestedingen.

Met de Europese Rekenkamer is daarnaast geregeld overleg, onder andere over de controle op EU-geldstromen in Nederland.

Binnen EUROSAI besteden we veel aandacht aan de EUROSAI-IT-werkgroep, die we zelf hebben opgericht en voorzitten.

Werkgroep structuurfondsen

De werkgroep Structuurfondsen is een Contactcomité-werkgroep, die in 2003 veel initiatieven heeft ontplooid.

De EU subsidieert projecten om achterstanden op te heffen via een aantal fondsen, de zogenoemde structuurfondsen. Dat kunnen allerlei achterstanden zijn: er zijn structuurfondsen voor regionale ontwikkeling, voor bestrijding van langdurige werkloosheid (het Europees Sociaal Fonds), voor plattelandsontwikkeling, voor visserij. Ongeveer éénvijfde van het EU-geld dat Nederland jaarlijks ontvangt loopt via deze structuurfondsen.

Wij hebben de afgelopen jaren regelmatig onderzoek gedaan naar het financieel beheer van de gelden uit de structuurfondsen en aanbevelingen gedaan om het beheer en de controle van deze gelden op orde te krijgen. In andere EU-lidstaten doen rekenkamers dat op een andere manier of helemaal niet.

Het Contactcomité heeft een werkgroep Structuurfondsen ingesteld om hieraan EU-breed aandacht te besteden. De werkgroep Structuurfondsen heeft eerst een inventarisatie gemaakt van beheer, controle en toezicht op structuurfondsen in de EU-landen. Die is in 2002 afgerond voor alle EU-landen behalve België, Frankrijk en Luxemburg.

In 2003 is een begin gemaakt met de volgende stap: een EU-breed onderzoek naar twee belangrijke aspecten van het financieel management van de structuurfondsen, namelijk de «audit trail» en de «5%-controles». Het is de bedoeling dat de deelnemende EU-rekenkamers (zo'n negen à tien) in eigen land onderzoeken of dit alles volgens de EU-voorschriften verloopt.

Onder voorzitterschap van de Duitse rekenkamer hebben wij hiervoor samen met de Engelse en Deense rekenkamer een onderzoekspopzet uitgewerkt. Alle deelnemers zijn gestart met het onderzoek. Eind 2004 rapporteert de werkgroep over de resultaten van het onderzoek aan het Contactcomité.

4.5 De Algemene Rekenkamer elders in de wereld

Een blik op de wereldkaart laat zien dat de Algemene Rekenkamer inmiddels wereldwijd opereert en op gezette tijden ook in Den Haag gastvrouw is voor internationale bijeenkomsten.

Wij kiezen ervoor een duurzame ontwikkelingsrelatie aan te gaan met zusterinstellingen die wij ondersteunen. Die relatie vullen wij in met kortlopende activiteiten, gericht op strategievorming, training, on-the-job-coaching en kennisoverdracht. Het is de bedoelingen dat zusterinstellingen hier vervolgens zelf mee aan de slag gaan.

Het capaciteitsbeslag op de organisatie van deze activiteiten is ongeveer 5%. Wij zetten zoveel mogelijk verschillende mensen voor deze projecten in, om de internationale ervaring in de organisatie te spreiden. Deze activiteiten worden op verzoek verricht en bekostigd door de Ministeries van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking en van Economische Zaken, dan wel door internationale organisaties zoals de Wereldbank en de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

Wij krijgen meer verzoeken om ondersteuning van zusterinstellingen in het buitenland dan we kunnen uitvoeren. In de interne nota «Grenzen vervagen» hebben we vastgelegd wat we per jaar «aankunnen»:

- twee langdurige samenwerkingsprojecten met rekenkamers in ontwikkelingslanden;
- hooguit drie externe controleurschappen, waarvan één bij een VN-instelling;
- een aantal kortlopende activiteiten, zoals bezoeken, seminars, eenmalige trainingen.

Daarnaast steken we tijd in lidmaatschappen van internationale organisaties van rekenkamers en een aantal bijbehorende werkgroepen.

4.6 Hulp aan rekenkamers in ontwikkelingslanden

Wij willen ook in ontwikkelingslanden bijdragen aan de verbetering van het openbaar bestuur, door kennis en ervaring te delen met de rekenkamers daar. Bij de afweging om zusterinstellingen te steunen, geven we voorrang aan landen die passen binnen het Nederlandse regeringsbeleid voor internationale samenwerking.

Ondersteuning van een rekenkamer in een ontwikkelingsland is niet alleen een kwestie van een standaardprogramma afdraaien over onderzoeksmethoden en -technieken. Ieder geval is maatwerk. Het gaat om de totale ontwikkeling van een zusterinstelling als rekenkamerinstituut. Die ontwik-

keling moet afgestemd zijn op de situatie in een land: is er een wettelijk kader waarin de bevoegdheden van een rekenkamer vastliggen, zijn de onafhankelijkheid en de financiering gegarandeerd, functioneert het beheer van de overheidsfinanciën goed? Een goed functionerende rekenkamer heeft immers vooral effect als er óók een goed functionerend ministerie van Financiën bestaat. De rekenkamers die zich bezighouden met ondersteuning van rekenkamers in ontwikkelingslanden vormen gezamenlijk een informeel netwerk (SAI Technical Co-operation Providers Network), dat jaarlijks bij elkaar komt en dat via e-mail informatie uitwisselt.

Bestuurlijke bezoeken aan en uit het buitenland

Kader	bestuurlijk bezoek aan het buitenland	bestuurlijk bezoek uit het buitenland
Ondersteuning toetreders EU	Afsluiting project met rekenkamer Estland	Rekenkamer van Estland
Lidmaatschap INTOSAI	– Deelname aan jaarlijkse vergaderingen in: Costa Rica, Polen en Noorwegen – Intosai Ontwikkelings samenwerkings-activiteiten te Ghana	
Lidmaatschap EUROSAI	Jaarlijkse vergadering van het Dagelijks Bestuur, ditmaal in Rome	Diverse Europese rekenkamers voor deelname aan het door de Algemene Rekenkamer georganiseerde Waste Seminar
Europese Unie	Jaarlijkse vergadering Contact Comité van presidenten, ditmaal in Praag	Presentatie van het Jaarverslag van de Europese Rekenkamer door het Nederlandse lid van de Europese Rekenkamer, Maarten Engwirda
Benelux	Jaarlijks overleg van de Belgische, Luxemburgse en Nederlandse rekenkamers, dit maal in Luxemburg	
F-16	Jaarlijkse bijeenkomst in Brussel	
Global Working Group		Jaarlijkse bijeenkomst, dit maal in Den Haag, met rekenkamers uit: Verenigde Staten, Canada, Australië, Japan, Duitsland, Zweden, India, Mexico, Nieuw-Zeeland, Frankrijk, Italië, Zuid-Afrika, het Verenigd Koninkrijk
Kennisuitwisseling	Bezoeken aan rekenkamers van: USA, Canada, Portugal en Spanje	Bezoeken van rekenkamers van: Duitsland en Denemarken
Extern controleurschap	– Kosovo, controle van Kosovo Consolidated Budget (UNMIK); – Verdediging tender WHO in Genève.	
Gezamenlijk onderzoek	Rekenhof België, bespreking onderzoek Accijnzen op minerale oliën.	

4.7 Externe controle Kosovo

Sinds 2001 is de Algemene Rekenkamer extern controleur voor de United Nations Interim Administrations in Kosovo (UNMIK). Bij onze controles waren wij ons ervan bewust dat we in een land waren dat net een oorlog achter de rug had. Het financieel beheer in Kosovo moest eigenlijk weer opnieuw opgebouwd worden.

In ons controlerapport over 2000 hebben we hiermee rekening gehouden. Het bleek dat er sinds de moeilijke start in 1999 belangrijke vooruitgang was geboekt. Maar het was ook duidelijk dat verbeteringen slechts geleidelijk tot stand konden komen.

Het onvermijdelijke gevolg was dat van grote delen van de financiële verantwoordingen over 1999 en 2000 de rechtmatigheid niet vaststaat.

Het rapport over 2001 zal in 2004 verschijnen, en wij verwachten dat daarin al verbetering te bespeuren zal zijn. Inmiddels hebben wij ook opdracht gekregen voor de controle over de jaren 2002 en 2003.

Op den duur moet een eigen Kosovaarse rekenkamer de controles op de financiële verantwoordingen van de Kosovaarse autoriteiten van ons overnemen. Wij werken met de Verenigde Naties en SIGMA samen aan de oprichting van zo'n rekenkamer.

4.8 Peer reviews

Alle rekenkamers in de wereld doen vergelijkbaar werk, maar geen van al die rekenkamers heeft in eigen land een instelling waaraan zij zich kan «spiegelen». Om dat gemis enigszins op te heffen zijn er uitgebreide contacten tussen rekenkamers over de hele wereld, die op die manier als klankbord voor elkaar fungeren. Toch was er behoefte aan een wat meer gereguleerde beoordeling van elkaars functioneren om van elkaar te leren en zo de kwaliteit van rekenkamers te verbeteren.

Vanuit de Global Working Group van INTOSAI (de club van presidenten van veertien vooraanstaande rekenkamers) is het initiatief gekomen om een systeem van peer reviews op te zetten. In een peer review beoordelen rekenkamers de organisatie en productie van een collega-rekenkamer naar de maatstaven die in «het vak» gangbaar zijn. Zeven rekenkamers vormen samen een experimentele groep, waarvan de leden elkaar zullen peer reviewen. In de groep zitten de rekenkamers van Canada, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Zuid-Afrika, Frankrijk, Noorwegen en Nederland.

De Canadese rekenkamer meldde zich als eerste aan voor een peer review van haar Value For Money auditing (= doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek). De rekenkamer van de Verenigde Staten wil een peer review in 2004, de rekenkamer van Noorwegen in 2005, en wij in 2006.

De Canadese peer review hebben wij in 2003 onder aanvoering van het Verenigd Koninkrijk samen met Frankrijk en Noorwegen uitgevoerd. Daar zijn twee rapporten uitgekomen, één met een beoordeling en één met leerpunten, die beide in het Canadese parlement besproken zijn.

4.9 Engelstalige website

Voor onze Engelssprekende relaties hebben wij een Engelstalige website, www.rekenkamer.nl/english.

Op deze website brengen we nieuwtjes over onze internationale activiteiten en vertalingen van onze rapporten. Meestal beperken we ons tot een vertaling van de samenvatting, in enkele gevallen is er een vertaling van het hele rapport beschikbaar. In 2003 zijn bijvoorbeeld het EU-trendrapport, het rapport *Visumverlening in Schengenverband*, het rapport *Accijnzen op minerale oliën en onze achtergrondstudie over het batenlastenstelsel* integraal vertaald.

5 BEDRIJFSVOERING

In onze missie hebben wij een passage over onze bedrijfsvoering opgenomen: «De Algemene Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn, die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.»

De meeste projecten in dit kader zijn gericht op het scheppen van voorwaarden voor en de ondersteuning van het onderzoeksproces en zijn niet gebonden aan één bepaald jaar: ze lopen door. Denk aan de automatisering, opleidingen, het bijhouden van een normenbank, statistiek, interne communicatie.

In het volgende overzicht geven we de projecten weer die in dit kader in 2003 zijn uitgevoerd.

5.1 Overzicht projecten bedrijfsvoering 2003

Doelstelling	Project	Prestaties 2003	Capaciteit*
<i>Efficiëntie en effectiviteit Rekenkamerwerk vergroten.</i>	Opzetten, uitwerken en testen nieuwe strategie 2004–2009 voor de Algemene Rekenkamer	Strategie is vastgesteld, mét het bijbehorend werkprogramma voor 2004. Onderdelen worden uitgewerkt in plannen van aanpak.	276
	Opzetten nieuw systeem om de effecten van ons onderzoek te monitoren en daarover periodiek te rapporteren aan de Tweede Kamer	Het systeem is opgezet en wordt in 2004 ingevoerd. De eerste rapportage wordt in 2005 verwacht	24
	Invoering competentie management	De competentieprofielen zijn vastgesteld. Er is een cursusprogramma gestart als voorbereiding op de invoering voor leidinggevenden en medewerkers.	137
	Invoering nieuw archiefsysteem	Selectie en aankoop systeem, opstellen ordeningsplan en beheersregels, voorbereiding implementatie	670
	Optimalisering planning en control	– afronding invoering nieuw planning- en tijdschrijfsysteem – verbetering rapportages uit tijdschrijfsysteem – ontwikkelen systematiek voor outputplanning	939
	Modernisering van de Administratieve Organisatie	Nieuwe administratieve organisatie vastgesteld	208
	Vernieuwing interne handleidingen in handboek Handar	Ongeveer de helft van de handleidingen is vernieuwd.	359
	Verder ontwikkeling informatisering en automatisering	– versterking technische infrastructuur – ondersteuning vernieuwing bedrijfsvoeringsprocessen (huisstijl, basisregistratie, rapportagetool, archief)	476
	Externe verantwoording werkzaamheden	Opstellen Verslag 2002 en werkprogramma 2003	61

* voor totaal project, meestal verdeeld over meer jaren

5.2 Interne communicatie

Interne communicatiemiddelen

Middel	Activiteiten in 2003
Personeelsblad Reken Maar	Verscheen 10 maal
Wekelijks bulletin voor interne informatie-uitwisseling	Verscheen 56 maal
Argus	
Intranet	Functioneel en inhoudelijk beheer verbeterd
Forum Voorhout : discussiebijeenkomsten met sprekers van binnen en buiten de organisatie	Bijeenkomsten over: <ul style="list-style-type: none">– Algemene beginselen van behoorlijk bestuur– Fraude– Onderzoeksmethoden– Marktwerking– Competentiemanagement

Intranet

Wij willen ons intranet zo breed mogelijk inzetten als informatie- en communicatiemedium, waarbij de informatiebehoefte van de medewerkers centraal staat. Een efficiëntere manier van (elektronisch) communiceren stond bovenaan de verlanglijstjes van collega's. Om deze doelstelling te kunnen realiseren hebben we ons in de eerste plaats op de inrichting van intranet en op de verbetering van het beheer gericht. Het functioneel beheer van intranet is in 2003 ondergebracht bij een nieuwe intranetredactie. In deze redactie zitten medewerkers van rijksbrede bureaus en stafafdelingen. Het inhoudelijk beheer is vooral decentraal bij inhoudelijk deskundigen gelegd.

5.3 Onderzoek

Normenbank

In elk onderzoek van de Algemene Rekenkamer wordt de manier waarop de overheid haar werk doet afgezet tegen bepaalde normen. Soms zijn die normen duidelijk omschreven in wet- en regelgeving. In andere gevallen – bijvoorbeeld als het gaat om doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid of om doelmatigheid van bedrijfsvoering – komen de normen in een meer creatief proces tot stand. Bij elk onderzoek overleggen wij vantevoren met de onderzochte organisatie over de normen die wij gaan gebruiken.

Wij hebben alle normen die wij in onze rapporten hebben gebruikt opgeslagen in een geautomatiseerde databank, de normenbank. Daarbij slaan we ook de hoofdoordelen en het commentaar van de onderzochte organisaties op deze normen op. Zo hebben wij een volledige verzameling van normen uit al ons onderzoek vanaf 1999. Uit de jaren 1994–1999 zijn de normen van een selectie van onderzoeken in de normenbank opgeslagen.

Op die manier is zeker gesteld dat we in gelijke gevallen steeds dezelfde normen toepassen.

In de tweede plaats kunnen we de normenbank gebruiken voor een periodieke analyse van onze normen en oordelen en voor een vergelijking met normen die andere instellingen toepassen.

De Algemene Rekenkamer is de enige rekenkamer ter wereld die zo'n normenbank heeft. Het succes van een normenbank staat of valt met het

onderhoud en met de toegankelijkheid. Beide zijn in 2003 geëvalueerd en waar nodig vernieuwd.

Bedrag per dag

Voor de berekening van de kosten van onze activiteiten per dag passen wij de handleiding Overheidstarieven toe. Zo komen we tot een bedrag per dag dat we gebruiken ook voor declaraties voor kostendekkende buitenlandactiviteiten en voor offertes voor externe controles, zoals bij instellingen van de Verenigde Naties.

Schalen en tarieven

schaal	kostendekkend uurtarief DAR 2003 in euro's
10	57
11	63
12	70
13	77

Het gemiddelde schaalniveau van onze onderzoekers is op dit moment schaal 12. Uitgaande van een achturige werkdag komen de kosten per onderzoeksdag neer op € 560.

Effectmeting

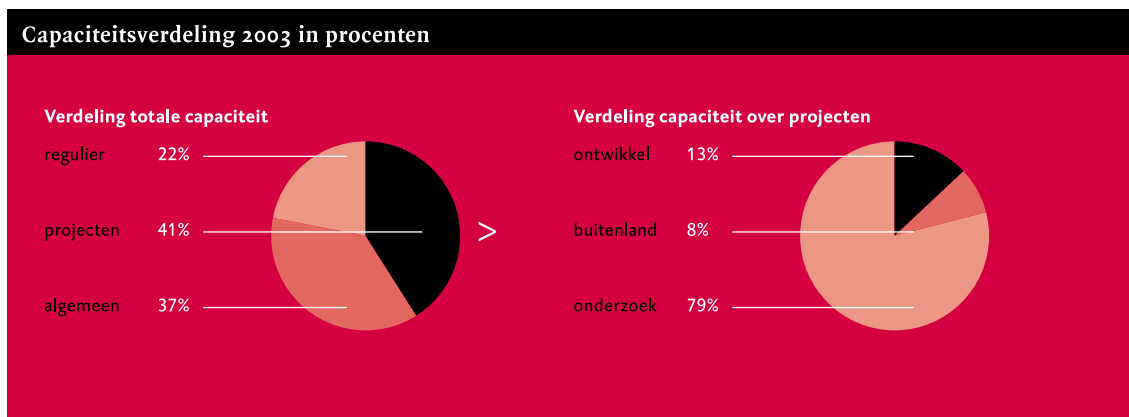
In 2003 is voor een aantal onderzoeken uit 2002 nagegaan of de ministers de toen gedane toezeggingen waren nagekomen. Het resultaat:

Nakomen toezeggingen ministers 2002

	aantal
Aanbevelingen Algemene Rekenkamer	138
Toezeggingen bewindspersonen	88
Nagekomen toezeggingen	47

In 2003 is een effectmetingssysteem ontwikkeld en vastgesteld dat zich meer richt op kwalitatieve effecten. Dit systeem wordt in 2004 ingevoerd.

Feiten en cijfers capaciteit en projecten

Onder «algemeen» vallen onder andere personeelsbeheer, overleg, administratieve werkzaamheden, opleidingen etc. Met «regulier» wordt bedoeld: niet-projectgebonden werkzaamheden van de stafdirecties en steeds terugkerende activiteiten bij de onderzoeksdirecties, zoals coördinerende en helpdesk-taken.

Publicaties per doelstelling in 2001, 2002 en 2003

Doelstelling	2001	**2002	2003
Rechtmatigheid	*36	*30	34*
Doelmatigheid en doeltreffendheid	15	8	12
Instellingen (RWT's)	5	2	1
Europa	1	3	2
ICT	1	0	2
Over de Algemene Rekenkamer	1	3	1
Totaal	59	46	52

* inclusief 24 rapporten in het kader van het onderzoek naar de financiële verantwoording
 ** In 2002 heeft de Algemene Rekenkamer relatief weinig onderzoeken gepubliceerd. Reden daarvan is dat er twee periodes waren met een demissionair kabinet. De Algemene Rekenkamer is in zo'n situatie terughoudend met publiceren. Dat heeft ook begin 2003 nog doorgewerkt.

5.4 Personeel

Competentiemanagement

In 2003 hebben wij een begin gemaakt met de invoering van competentie-management. Dit met de bedoeling om de talenten van medewerkers optimaal te benutten en te ontwikkelen en om de flexibiliteit van de organisatie te vergroten.

Voor iedere functie zijn in discussiegroepen maximaal vier vaardigheden («competenties») uitgekozen die nodig zijn om het werk te kunnen doen. Het managementteam heeft drie vaardigheden uitgekozen die iedere medewerker moet hebben, namelijk actief luisteren, omgevingsgerichtheid en netwerkvaardigheid.

De zeven vaardigheden samen vormen het «competentieprofiel» van een functie.

In 2003 zijn alle competentieprofielen vastgesteld.

Medewerkers gaan nu de competenties uit hun profiel ontwikkelen en krijgen daar ook ondersteuning bij.

Scholing

Elke nieuwe medewerker volgt een leerkring waarin alle aspecten van het werkproces van de Algemene Rekenkamer aan bod komen. Daarnaast is er een uitgebreid pakket aan collectieve opleidingen. Voor medewerkers in ondersteunende posities is er een op maat gesneden cursus.

Uitgangspunt voor het opleidingsbeleid van de Algemene Rekenkamer is dat elke medewerker zelf aangeeft aan welke scholing of opleiding hij of zij behoefte heeft. Er is een «open leercentrum», waar de medewerker zichzelf kan testen en cursussen kan lenen. Hiervan wordt ongeveer vijf keer per week gebruik gemaakt.

In 2003 werd € 471 427,- aan opleidingen uitgegeven.

Vacaturestop

De Algemene Rekenkamer wordt geconfronteerd met een afnemend budget en met voor de langere termijn min of meer gelijkblijvende ramingen van materiële kosten. Dit betekent dat het budget voor perso-

neel afneemt. Wij voorzien dan ook een structurele daling van de formatie. Daarover is overleg met de Ondernemingsraad gestart. In 2003 is al afgesproken dat vacatures zoveel mogelijk intern (of niet) worden vervuld. Alleen in bijzondere gevallen wordt een vacature van buitenaf opgevuld.

Tevredenheid medewerkers

In 2003 hebben wij een intern onderzoek naar de tevredenheid van de medewerkers afgerond. Van de respondenten is 83% (zeer) tevreden, 12% neutraal en 5% ontevreden met het werken bij de Algemene Rekenkamer.

Ondernemingsraad en Georganiseerd Overleg

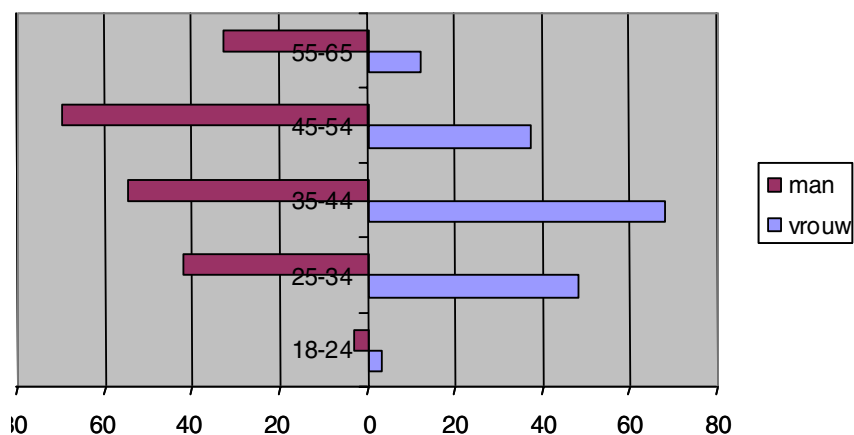
De Algemene Rekenkamer heeft een actieve Ondernemingsraad. Onderwerpen waar de Ondernemingsraad zich in 2003 mee bezig hield waren onder andere:

- de plannen voor een formatiereductie;
- de invoering van competentie management;
- het rookbeleid;
- het opleidingen- en bevorderingsbeleid;
- de arbeidsomstandigheden;
- het medewerkerstevredenheidsonderzoek

Het Georganiseerd Overleg (GO) wordt gevoerd door vertegenwoordigers van de vakbonden ABVA/KABO, CFO, VCPS en CMHF en houdt zich vooral bezig met rechtspositionele zaken.

Feiten en cijfers personeel

Leeftijdsgedebouw

Formatie en bezetting*

	2001	2002	2003
Formatie	318	318	318
waarvan onderzoeksdirecties	74%	73%	74%
waarvan stafdirecties	26%	27%	26%
Gemiddelde bezetting in fte's	312	312	315,4
Gemiddelde bezetting in mensen	344	358	342

* exclusief college*

Bezetting loonschalen vrouwen en mannen*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
man	0	0	0	1	3	3	4	5	4	9	47	37	40	16	8	5	2	1
vrouw	0	0	1	2	20	14	15	8	6	5	29	30	21	2	1	0	1	0

* exclusief college

Ziekteverzuim

Ziekteverzuim	2001	2002	2003
Exclusief zwangerschapsverlof	5,3	5,2	4,8
Inclusief zwangerschapsverlof	6,5	5,7	5,8
Percentage medewerkers zonder ziekmeldingen	34%	33%	32%

Ter vergelijking: Het ziekteverzuimpercentage exclusief zwangerschapsverlof bij het rijk was in 2002 6,8.

Instroom en uitstroom

Jaar	Instroom	Uitstroom
2001	53	56
2002	48	40
2003	8	18

5.5 Financiën

De Algemene Rekenkamer wordt betaald van gemeenschapsgeld en moet daarover verantwoording afleggen. De Algemene Rekenkamer dient haar ontwerpbegroting in bij de minister van BZK. Samen met alle andere begrotingen dient het kabinet deze in bij de Staten-Generaal. Deze behandelt het begrotingshoofdstuk «Hoge Colleges van Staat», waarvan de Rekenkamer deel uitmaakt.

Ook de Algemene Rekenkamer wordt gecontroleerd op de rechtmatigheid van haar uitgaven. De controlestructuur is als volgt: de Rekenkamer benoemt een interne accountant, die de jaarrekening en het gevoerde financieel beheer over een jaar controleert. De interne accountant rapporteert aan het Audit Committee van de Algemene Rekenkamer. De Audit Dienst van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gebruikt deze bevindingen, doet eventueel aanvullende controle en rapporteert aan de minister.

Over de rekening 2003 gaf de Auditdienst een goedkeurende verklaring af. Wij geven sinds twee jaar net als de ministeries een mededeling over onze bedrijfsvoering af. De mededeling over 2003 is als bijlage bij dit Verslag gevoegd.

Rekening over 2003

Uitgaven (x € 1 miljoen)	2001	2002	2003
Personele uitgaven*	17,8	18,6	19,7
Materiële uitgaven	5,6	6,3	6,6
Totale uitgaven	23,4	24,9	26,3

* inclusief College

Ontvangsten (x € 1 miljoen)	2001	2002	2003
Ontvangsten	1,0	1,2	1,3

Uitgaven per fte (x € 1 000)**	2001	2002	2003
Personele uitgaven	55,5	58,2	61,9
Materiële uitgaven	17,7	19,9	20,7

** bezetting 2003 = 318,4 fte incl. College

Bezuiniging komende jaren

In het regeerakkoord van het eerste kabinet-Balkenende zijn bezuinigingsafspraken gemaakt die ook de Algemene Rekenkamer raakten. Het ging om een efficiëncytaakstelling van 4% en een volumetaakstelling van 5%, beide berekend over de loongevoelige component van het budget. Na een bestuurlijk overleg met de minister van BZK is overeengekomen alleen de efficiëncytaakstelling op het budget van de Algemene Rekenkamer toe te passen. Door de bezuinigingsmaatregel is het budget van de Algemene Rekenkamer vanaf 2006 structureel € 774 000 lager en bedraagt vanaf dat jaar € 25 022 000.

Taakstelling 2003–2006

	2003	2004	2005	2006
Taakstelling	194 000	387 000	581 000	774 000

Financiële dekking activiteiten in het buitenland

Voor de financiële dekking van buitenlandactiviteiten op projectbasis gelden de volgende richtlijnen:

- de activiteiten in het kader van Koninkrijksrelaties moeten in principe kostendekkend zijn.
- voor de activiteiten met zusterinstellingen in de Europese Unie moet dekking worden gevonden in het reguliere budget. De activiteiten ter ondersteuning van kandidaat-leden van de EU moeten zichzelf financieren.
- bij externe controleurschappen worden in beginsel de werkelijke kosten gedeclareerd bij de te controleren instantie.

Financiële dekking buitenlandactiviteiten afgerond in 2003

Project	Inkomsten 2003	Uitgaven 2003	Bestede dagen 2003	kosten gedekt
Indonesie	44 659	13 726	56	99%
Bulgarije	32 276	16 655	99	125%
Estland	229 415	14 489	59	95%
Jemen	26 117	12 252	2	93%

Doorlopende buitenlandactiviteiten

Project	Inkomsten 2003	Uitgaven 2003	Bestede dagen 2003
IDI	103 485	94 500	197
Kroatie	22 228	0**	0***
Rwanda	0*	36 837	142
Letland	51 389	76 550	150
Sigma	1 590	198	8
Kosovo/Sigma	7 804	809	14
WTO	40 126	0**	0
Antillen/Aruba	3 824	0**	35
UNMIK/KOSOVO	133 029	13 125	101

* Inkomsten in 2002

** Uitgaven in 2002

*** Dagen besteed in 2002

De Commissie voor de Rijksuitgaven fungeert als belangrijke schakel tussen de Algemene Rekenkamer en de vakcommissies van de Tweede Kamer. Alle rapporten van de Algemene Rekenkamer gaan via deze commissie naar de betrokken vakcommissie, al dan niet vergezeld van een briefing. Enige tijd na het verschijnen van elk rapport verzamelt de commissie de vragen die Tweede Kamerleden aan de Algemene Rekenkamer willen stellen naar aanleiding van het rapport en geeft ze door aan de Algemene Rekenkamer.

In dit overzicht zijn bij ieder rapport de relevante kamerstukken vermeld.

Rapporten aan Regering en Staten-Generaal

VBTB-toets Regeerakkoord 2002

Publicatiedatum: 7 februari 2003

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 793

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Effectiviteit energiebesparingsbeleid in de glastuinbouw

Publicatiedatum: 6 februari 2003

ISBN: 90 120 9650 2

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 780

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 20 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 20 juni 2003
- nr. 4 lijst van 26 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 23 september 2003
- nr. 5 brief (10 oktober 2003) van de Algemene Rekenkamer met een reactie op het onderzoek van het Centraal Planbureau (CPB)
- nr. 6 verslag algemeen overleg op 5 november 2003

Armoedebestrijding: de financiële ondersteuning

Publicatiedatum: 10 februari 2003

ISBN: 90 120 9651 0

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 785

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 29 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 10 maart 2003
- nr. 4 lijst van 26 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 14 maart 2003
- nr. 7 verslag algemeen overleg op 15 mei 2003

Grotestedenbeleid: stand van zaken 2002

Publicatiedatum: 11 februari 2003

ISBN: 90 120 9652 9

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 786

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 verslag algemeen overleg op 25 september 2003

MenO-beleid Belastingdienst

Publicatiedatum: 12 februari 2003

ISBN: 90 120 9653 7

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 790

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Zicht op taakuitvoering politie

Publicatiedatum: 13 februari 2003

ISBN: 90 120 9656 1

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 791

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 20 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 20 juni 2003
- nr. 4 brief (18 september 2003) van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Justitie over het rapport «Zicht op taakuitvoering politie»
- nr. 5 lijst van 53 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 23 september 2003

Onregelmatigheden bekostiging (hoger) onderwijs

Publicatiedatum: 19 februari 2003

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 248

- nr. 3 brief (8 maart 2002) van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) met een overzicht van signalen met betrekking tot de vermeende onregelmatigheden in het HBO
- nr. 5 lijst van 131 vragen aan en antwoorden van de minister van OCW, vastgesteld 18 maart 2002
- nr. 6 lijst van 46 vragen aan en antwoorden van de minister van OCW, vastgesteld 18 maart 2002
- nr. 7 motie van het lid Hamer c.s. over onderzoek van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 21 maart 2002
- nr. 8. motie van het lid Van Bommel over het instellen van een parlementair onderzoek naar de onregelmatigheden in het hoger onderwijs, vastgesteld 21 maart 2002
- nr. 10 motie van het lid Cornielje c.s. over een aanvullend onderzoek van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 21 maart 2002
- nr. 11 brief (19 maart 2002) van de minister van OCW over de ter inzage legging van brief van de Algemene Rekenkamer, die per abuis niet was meegezonden met kamerstuk 28 248 nr. 6
- nr. 12 brief (27 maart 2002) van de voorzitter van de vaste commissie voor OCW met het verzoek aan de Algemene Rekenkamer een onderzoek uit te voeren naar mogelijk oneigenlijk gebruik en misbruik van bekostigingsregelingen in het hoger onderwijs en de BVE-sector
- nr. 14 brief (9 april 2002) van de minister van OCW bij het rapport van de Taskforce Rekenschap
- nr. 15 brief (24 april 2002) van de Algemene Rekenkamer met een reactie op het verzoek van de Tweede Kamer tot het uitvoeren van onderzoek naar mogelijk oneigenlijk gebruik van de bekostigingsregeling in het hoger onderwijs en de BVE-sector
- nr. 16 verslag van een algemeen overleg op 19 en 20 maart 2002
- nr. 17 verslag schriftelijk overleg over het rapport «Kwetsbaarheden bekostiging onderwijs» van de Taskforce Rekenschap, vastgesteld 6 juni 2002
- nr. 18 verslag schriftelijk overleg inzake Taskforce Rekenschap, vastgesteld 4 juli 2002
- nr. 20 brief (26 augustus 2002) van de staatssecretaris van OCenW over voortgang van het proces van het interne onderzoek bij de instellingen voor BVE, HBO en WO
- nr. 21 motie van de leden Lambrechts en Tichelaar over tussentijdse aanpassingen in de bekostigingsvoorschriften, vastgesteld 24 september 2002
- nr. 22 aanbiedingsbrief (13 december 2002) van de staatssecretaris van

OCW bij het onderzoeksrapport naar de lumpsum in de sectoren BVE, HBO en WO

- nr 23 aanbiedingsbrief (19 februari 2003) bij het rapport «Onregelmatigheden bekostiging (hoger) onderwijs
- nr. 24 rapport Algemene Rekenkamer «Onregelmatigheden bekostiging (hoger) onderwijs
- nr. 25 brief (10 maart 2003) van de minister en staatssecretaris met een antwoord op verschillende vragen naar aanleiding van het rapport van de Algemene Rekenkamer
- nr. 27 lijst van 29 vragen aan en antwoorden van de minister van OCW, vastgesteld 11 maart 2003
- nr. 28 lijst van 43 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 12 maart 2003
- nr. 29. motie van het lid Tichelaar c.s. over het instellen van een parlementair onderzoek naar de onregelmatigheden bij de bekostiging van het (hoger) onderwijs, vastgesteld 19 maart 2003
- nr. 30. motie van het lid Tichelaar c.s. met het oordeel dat de bewindspersonen volle verantwoordelijkheid dragen voor het falen van het zelfreinigend onderzoek, vastgesteld 19 maart 2003
- nr. 34. motie van het lid Joldersman c.s. over de wens van een halfjaarlijkse rapportage over de resultaten van good governance in de onderwijssector, vastgesteld 19 maart 2003
- nr. 38 brief (23 april 2003) van de minister van OCW over de uitvoering van de motie Joldersma
- nr. 43 verslag van een algemeen overleg op 25 september 2003
- nr. 45 verslag van een algemeen overleg op 30 oktober 2003

Resultaten van plattelandsprojecten met Europese subsidie

Publicatiedatum: 18 februari 2003

ISBN: 90 120 9655 3

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 800

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 brief (15 april 2003) van de minister van minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over de invulling van de aanbevelingen van de Algemene Rekenkamer over het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP)
- nr. 4 lijst van 9 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 28 mei 2003

EU-trendrapport 2003

Publicatiedatum: 18 februari 2003

ISBN: 90 120 9657 x

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 801

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Verslag 2002 en Werkprogramma 2003

Publicatiedatum: 27 maart 2003

ISBN: 90 120 9860 2 en 90 120 9859 9

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 830

- nr. 1 aanbiedingsbrief
- nr. 2 verslag van werkzaamheden van de Algemene Rekenkamer in het jaar 2002
- nr. 3 programma van werkzaamheden van de Algemene Rekenkamer in 2003

Tussen beleid en uitvoering: lessen uit recent onderzoek van de Algemene Rekenkamer

Publicatiedatum: 27 maart 2003

ISBN: 90 120 9861 0

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 831

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 4 verslag algemeen overleg op 18 juni 2003

Uitwisseling van opsporings- en terrorisme-informatie

Publicatiedatum: 10 april 2003

ISBN: 90 120 9863 7

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 845

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 2 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 25 juni 2003
- nr. 4 lijst van 5 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 10 november 2003
- nr. 5 verslag algemeen overleg op 5 februari 2004

Groeiparaagraaf 2002–2003, Naar een volwaardige VBTB-begroting

Publicatiedatum: 17 april 2003

ISBN: 90 120 9865 3

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 861

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Begroting en verantwoording in balans, Het baten-lastenstelsel voor de rijksoverheid

Publicatiedatum: 17 april 2003

ISBN: 90 120 9864 5

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 860

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Alleenstaande ouders in de bijstand

Publicatiedatum: 14 mei 2003

ISBN: 90 120 9867 x

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 875

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 5 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 25 juli 2003
- nr. 4 lijst van 41 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 12 augustus 2003

Rijk verantwoord 2002. Rapport bij het Financieel Jaarverslag van het Rijk en uitkomsten rechtmatigheidsonderzoek

Publicatiedatum: 21 mei 2003

ISBN: 90 120 9674 x

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 881

- nr. 1 rapport
- nr. 2 lijst van 19 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 11 juni 2003
- nr. 3 lijst van 9 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 11 juni 2003

Rapporten bij de Jaarverslagen 2002

Publicatiedatum: 21 mei 2003

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 880

- nr. 3 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Huis der Koningin (I)

- nr. 5 rapport bij het jaarverslag 2002 van de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin (II)
- nr. 7 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Algemene Zaken (III)
- nr. 9 rapport bij het jaarverslag 2002 Koninkrijksrelaties (IV)
- nr. 11 rapport bij het jaarverslag 2002 van ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking (V)
- nr. 13 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Justitie (VI)
- nr. 15 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII)
- nr. 17 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII)
- nr. 19 rapport bij het jaarverslag 2002 van de Nationale schuld (IXA)
- nr. 21 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Financiën (IXB)
- nr. 23 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Defensie (X)
- nr. 25 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI)
- nr. 27 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII)
- nr. 29 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie en Economische Zaken (XIII)
- nr. 31 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV)
- nr. 33 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV)
- nr. 35 rapport bij het jaarverslag 2002 van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI)
- nr. 37 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Infrastructuurfonds (A)
- nr. 39 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Gemeentefonds (B)
- nr. 41 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Provinciefonds (C)
- nr. 43 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Fonds Economische Structuurversterking (D)
- nr. 45 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Spaarfonds AOW (E)
- nr. 47 rapport bij het jaarverslag 2002 van het Diergezondheidsfonds (F)
- nr. 52 lijst van 6 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV), vastgesteld 4 juni 2003
- nr. 54 lijst van 13 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het Diergezondheidsfonds (F), vastgesteld 4 juni 2003
- nr. 56 lijst van 16 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Defensie (X), vastgesteld 5 juni 2003
- nr. 58 lijst van 17 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (XVI), vastgesteld 6 juni 2003
- nr. 61 lijst van 6 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Verkeer en Waterstaat (XII), vastgesteld 10 juni 2003
- nr. 63 lijst van 2 vragen aan en antwoorden van de regering over het

- rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het Infrastructuurfonds (A), vastgesteld 10 juni 2003
- nr. 65 lijst van 3 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (XI), vastgesteld 10 juni 2003
 - nr. 69 lijst van 2 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Algemene Zaken (III), vastgesteld 11 juni 2003
 - nr. 71 lijst van 5 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Justitie (VI), vastgesteld 13 juni 2003
 - nr. 73 lijst van 5 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (VIII), vastgesteld 13 juni 2003
 - nr. 75 lijst van 2 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking (V), vastgesteld 12 juni 2003
 - nr. 78 lijst van 3 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van de Hoge Colleges van Staat en het Kabinet der Koningin (II), vastgesteld 12 juni 2003
 - nr. 82 lijst van 1 vraag aan en antwoord van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het Provinciefonds (C), vastgesteld 12 juni 2003
 - nr. 86 lijst van 10 vragen aan en antwoorden van de regering over het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag over 2002 van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (XV), vastgesteld 13 juni 2003
 - nr. 90 verslag wetgevingsoverleg op 17 juni 2003 over het jaarverslag en het rapport van de Algemene Rekenkamer bij het jaarverslag van Koninkrijksrelaties (IV)
 - nr. 101 verslag wetgevingsoverleg op 17 juni 2003 over het Jaarverslag 2002, slotwetten en rapport Algemene Rekenkamer
 - nr. 102 brief (25 juni 2003) van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake de mening van de Algemene Rekenkamer over de over de conclusie van de SZW-accountantsdienst over de accountantsverklaringen in het jaarverslag van 2002 van SZW
 - nr. 110 verslag algemeen overleg op 24 juni 2003
 - nr. 111 brief (16 juli 2003) van de minister van Financiën over het Financieel Jaarverslag van het Rijk en rechtmatigheidsonderszoek van de Algemene Rekenkamer
 - nr. 113 brief (16 oktober 2003) van de minister van Financiën over de verschillen in de wijze waarop de beoordeling van het financieel beheer plaatsvindt
 - nr. 115 brief (17 december 2003) van de minister van Financiën over de verschillen in oordeelsvorming tussen de Algemene Rekenkamer en het ministerie van Financiën

Dementerenden en de wet BOPZ

Publicatiedatum: 5 juni 2003

ISBN: 90 120 9870 x

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 950

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

- nr. 3 lijst van 16 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 10 oktober 2003
- nr. 4 lijst van 15 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 23 oktober 2003

Wonen, zorg en welzijn van ouderen

Publicatiedatum: 5 juni 2003

ISBN: 90 120 9869 6

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 951

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 18 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 10 oktober 2003
- nr. 4 lijst van 48 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 29 oktober 2003
- nr. 5 verslag algemeen overleg op 5 november 2003

Communicatienetwerk C2000 en Geïntegreerd Meldkamersysteem

Publicatiedatum: 17 juni 2003

ISBN: 90 120 9868 8

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 970

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 motie van het lid Slob c.s. over de informatievoorziening aan de Tweede Kamer m.b.t. de verschillende aspecten van het C2000-project
- nr. 4 verslag algemeen overleg op 25 juni 2003

Risicoreservering HSL-Zuid en Betuweroute

Publicatiedatum: 18 juni 2003

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 724

- nr. 1 brief (10 december 2002) met een verzoek aan de Algemene Rekenkamer om een onderzoek te starten naar de risico-reservering voor de Betuweroute en de HSL-Zuid
- nr. 2 brief (20 december 2002) van de Algemene Rekenkamer over instemming op verzoek tot het uitvoeren van een onderzoek naar de risico-reservering voor de Betuweroute en de HSL-Zuid
- nr. 5 brief (29 januari 2003) van de Algemene Rekenkamer over publicatie, hoofd- en deelvragen van het onderzoek naar de de risico-reservering voor de Betuweroute en de HSL-Zuid
- nr. 7. aanbiedingsbrief
- nr. 8 rapport
- nr. 11 verslag algemeen overleg op 26 juni 2003
- nr. 12 lijst van 15 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 22 juli 2003
- nr. 13 lijst van 29 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 12 augustus 2003

Commentaar op de vijfde Voortgangsrapportage VBTB

Publicatiedatum: 20 juni 2003

Tweede Kamer vergaderjaar 2002–2003, 28 880

- nr. 88 brief van de Algemene Rekenkamer met commentaar bij de vijfde Voortgangsrapportage VBTB

Rijksbeleid stedelijke vernieuwing

Publicatiedatum: 25 september 2003

ISBN: 90 120 9874 2

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 211

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

- nr. 3 lijst van 14 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 30 oktober 2003

Visumverlening in Schengenverband

Publicatiedatum: 23 oktober 2003

ISBN: 90 120 9875 0

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 260

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 12 vragen aan en antwoorden van de regering, vastgesteld 16 december 2003

Doelmatigheidsinformatie in begroting en jaarverslag en Handreiking meten van doelmatigheid

Publicatiedatum: 29 oktober 2003

ISBN: 90 120 9877 7

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 261

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Opvang zwerfjongeren 2003

Publicatiedatum: 6 november 2003

ISBN: 90 120 9876 9

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 290

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport

Preventieve gezondheidszorg

Publicatiedatum: 20 november 2003

ISBN: 90 120 9878 5

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 300

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 17 vragen aan en antwoorden van de minister van VWS, vastgesteld 30 januari 2004
- nr. 4 lijst van 19 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 30 januari 2004 Tweede Kamer, vergaderjaar 2003–2004, 22 894
- nr. 21 verslag van een schriftelijk overleg, vastgesteld 30 januari 2004
- nr. 28 verslag van een nota overleg op 16 februari

Personeelsvoorziening krijgsmacht

Publicatiedatum: 2 december 2003

Alleen op www.rekenkamer.nl

ICT bij de politie

Publicatiedatum: 4 december 2003

ISBN: 90 120 98793

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 350

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 18 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 3 februari 2004

Accijnzen op minerale oliën: toezicht doorgelicht.

Samenwerkingsonderzoek met het Rekenhof van België

Publicatiedatum: 11 december 2003

ISBN: 90 120 9880 7

Tweede Kamer vergaderjaar 2003–2004, 29 365

- nr. 1–2 aanbiedingsbrief en rapport
- nr. 3 lijst van 15 vragen aan en antwoorden van de staatssecretaris van Financiën, vastgesteld 18 februari 2004

- nr. 4 lijst van 4 vragen aan en antwoorden van de Algemene Rekenkamer, vastgesteld 19 februari 2004

Andere publicaties in 2003

Handreiking «Meten van doelmatigheid»

Publicatiedatum: 29 oktober 2003

Rechtmatig verantwoord, het rechtmatigheidsonderzoek van de Algemene Rekenkamer

Brochure.

Publicatie: mei 2003

Algemene Rekenkamer, organisatie en werkwijze

Brochure.

Publicatie: mei 2003

Kleurrijk en veelvormig, het gebouw van de Algemene Rekenkamer

Brochure.

Publicatie: december 2003

The Netherlands Court of Audit

Engelse brochure.

Publicatie: oktober 2003

In 2003 heeft de Algemene Rekenkamer zich ingespannen te voldoen aan de eisen die rijksbreed aan het financieel beheer, het materieel beheer en de administraties worden gesteld.

Daarbij heeft de Algemene Rekenkamer bijzondere aandacht geschonken aan punten uit de Mededeling over de bedrijfsvoering 2002:

- De afdeling Financieel-Economische Zaken zal scherper toezien op de naleving van de interne regels voor het aangaan van contracten en het openen van verplichtingen. Bij de herformulering van de maatregelen van administratieve organisatie en interne controle en de communicatie daarover met betrokken budgethouders zal hieraan expliciet aandacht worden besteed.
- De beschrijvingen van de maatregelen van administratieve organisatie en interne controle op het punt van financieel en materieelbeheer en personeelsmanagement en de mandateringsregelingen worden verbeterd en geactualiseerd.
- Met de herinrichting van de P&C-cyclus en de invoering van Artemis als het centrale systeem voor planning en tijdverantwoording zal in 2003 een verbetering van de informatievoorziening over prestaties kunnen worden gerealiseerd.

Een standaardcontract werd ingevoerd en administratieve procedures zijn vernieuwd. Met de ingebruikneming van het nieuwe planning- en verantwoordingsstelsel is de informatievoorziening in de nieuwe P&C-cyclus sterk verbeterd.

De bedrijfsvoering is in 2003 zodanig verbeterd dat voor 2003 de volgende Mededeling kan worden afgegeven:

MEDEDELING OVER DE BEDRIJFSVOERING

Algemene Rekenkamer

Jaar 2003

De Algemene Rekenkamer verklaart hierbij als volgt.

In het verslagjaar is, uitgaande van ondermeer de Baseline financieel en materieelbeheer, op een gestructureerde wijze aandacht besteed aan het financieel beheer, het materieel beheer en de daartoe bijgehouden administraties van de Algemene Rekenkamer.

Een en ander heeft in het verslagjaar geresulteerd in beheerste bedrijfsprocessen.

drs. Saskia J. Stuiveling,
president

jhr. mr. W.M. de Brauw,
secretaris